

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

Bezpečnost na fotbalových stadionech

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Vladimír Janák, CSc.

Vypracoval:

Čestmír Pail

Praha, Duben 2014

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Praze, dne

.....

podpis diplomanta

Poděkování

Rád bych poděkoval PhDr. Vladimíru Janákovi, CSc. za cenné rady, které mi jako vedoucí mé diplomové práce poskytl. Velký dík patří rovněž mému známému Jiřímu Vernerovi, zaměstnanci pořadatelské služby v Praze, díky kterému jsem získal cenné informace o fungování jednotlivců v boji proti diváckému násilí přímo na stadionech. Především mi umožnil použít dotazníkové šetření v řadách pořadatelských služeb o bezpečnosti na fotbalových stadionech.

Abstrakt

BEZPEČNOST NA FOTBALOVÝCH STADIONECH

Diplomová práce se zabývá problematikou bezpečnosti na českých prvoligových fotbalových stadionech. V teoretické části popisuje, historii fotbalu jako takového, vymezuje projevy agrese fotbalového diváka a věnuje se problematice diváckého násilí a vůbec celkovému přístupu k dodržování bezpečnosti na českých stadionech

Hlavním úkolem práce je charakterizovat, jak funguje organizace bezpečnosti fotbalových utkání u nás dnes a pokusit se na základě dotazníkového šetření a rozhovorů s odborníky popsat, jakou cestou by se mohl český fotbal vydat k dosažení zvýšení bezpečnosti na českých fotbalových stadionech.

Klíčová slova:

Bezpečnost, násilí a agrese, fotbal, stadion, diváci

Abstract

SECURITY AND SAFETY ON FOOTBALL STADIUMS

This thesis deals with the safety of the Czech firstleague stadiums. The theoretical part describes how security was ensured in the history of Czech Football League and also defines main manifestations of hooliganism during matches in this league. It also includes faces of aggression of football fan.

The main purpose of this thesis is to describe the organization of safety and security in Czech football today. Especially it tries to determine a suitable model according to which one could achieve sufficient security of football matches in the most effective and appropriate manner.

Keywords:

Security, Football, Stadium, Violence and Aggression, Audience

Obsah

1. Úvod	9
2. Cíle práce.....	11
2.1. Hlavní cíl	11
2.2. Vedlejší cíle.....	11
2.3. Úkoly.....	11
3. Agrese, její projevy a původ.....	12
3.1. Agrese	12
3.2. Agresivita	13
3.2.1. Obranná agresivita	15
3.2.2. Rodičovská agresivita	15
3.2.3. Soutěživá agresivita	15
3.3. Teorie vzniku agrese	15
3.3.1. Teorie vrozené agrese	16
3.3.2. Reaktivní teorie agrese.....	16
3.3.3. Teorie naučeného chování	17
3.4. Projevy agrese v prostředí fotbalových diváků.....	18
3.4.1. Divácké násilí	18
4. Prostředí fotbalového výtržnictví	20
4.1. Sportovní diváctví	20
4.2. Typy účastníků fotbalového utkání.....	21
4.2.1. Fotbalový divák	22
4.2.2. Fotbalový fanoušek.....	22
4.2.3. Fotbalový výtržník.....	23
4.3. Vymezení a rozbor fotbalového výtržnictví.....	24
4.3.1. Hooligans	25
4.3.2. Vznik Hooligans	25
4.3.3. Nejčastější důvody výtržnictví na fotbalových stadionech.....	26
4.3.4. Kategorie výtržníků	27
4.4. Dav a davové chování	27
4.5. Sebeprosazování a jeho typy	28
4.5.1. Prosazování se agresí	29
4.5.2. Manipulativní sebeprosazování	30
4.5.3. Adekvátní (asertivní) sebeprosazování.....	32

5.	Výtržnictví v Evropě	34
5.1.	Velká Británie	34
5.2.	Západní Evropa	36
5.3.	Východní Evropa	39
6.	Metodologie.....	42
6.1.	Projekt a jeho fáze	42
6.2.	Metody a techniky výzkumu – dotazníkové šetření.....	43
6.2.1.	Příprava dotazníkového šetření.....	43
6.2.2.	Formulace výzkumného problému	44
6.2.3.	Výběr respondentů	44
6.2.4.	Pilotáž	44
6.3.	Metody a techniky výzkumu - Rozhovory jako technika sběru dat.....	45
6.3.1.	Standardizovaný rozhovor	46
7.	Představení legislativy v prostředí fotbalu	47
7.1.	Evropské legislativní prostředí.....	47
7.1.1.	Evropská úmluva o diváckém násilí a neslušném chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech.....	48
7.1.2.	Usnesení Rady Evropy č. 2006/C-322/01.....	49
7.2.	Legislativní prostředí ČR	51
7.2.1.	Zákonné normy ČR.....	52
7.2.2.	Dohoda mezi Policií ČR a FAČR.....	52
7.3.	Oprávnění pořadatelské služby	53
7.3.1.	Omezení osobní svobody.....	54
7.3.2.	Nutná obrana.....	54
7.3.3.	Krajní nouze.....	55
7.4.	Probační a mediační služba.....	55
8.	Výstupy z dotazníkových šetření.....	57
8.1.	Otázky zaměřené na přístup pořadatele ke svému zaměstnání	58
8.2.	Vnímání práce v pořadatelské službě očima jejích členů	60
8.3.	Motivace a využívání stimulů	62
8.4.	Nejčastější projevy výtržnictví.....	63
8.4.1.	Nejčastější projevy výtržnictví – výsledky dotazníků	64
8.4.2.	Výtržnictví s průměrným výskytem	65
8.4.3.	Výtržnictví s nízkým výskytem	66

8.5.	Znalost správných postupů při potlačování výtržnictví	67
8.6.	Otázky zabývající se školením pořadatelů	70
8.7.	Doplňující otázky	70
8.7.1.	Rodiny s dětmi	70
8.7.2.	Přímá účast Policie ČR	71
8.8.	Věkové zastoupení a zastoupení studentů	72
8.9.	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	73
9.	Vyhodnocení rozhovorů a definování možných scénářů	76
9.1.	Návštěvní řád	76
9.2.	Manuál pro fotbalové kluby	77
9.2.1.	Postavení členů pořadatelských služeb	77
9.2.2.	Bezpečnostní standardy infrastruktury fotbalových stadionů	78
9.3.	Tvrdsí přístup v trestání výtržníků	79
10.	Návrhy možných cest	82
10.1.	Důslednější trestání výtržnictví	82
10.2.	Adresný ticketing	82
10.3.	Důkladnější školení pořadatelských služeb	83
11.	Závěr	84
	Seznam zdrojů	86
	Seznam grafů	89
	Seznam tabulek	90

1. Úvod

Před necelými dvěma lety jsem byl přímým svědkem přesunu fotbalových výtržníků pražského klubu na tzv. výjezd. Výjezdem se rozumí návštěva oblíbeného klubu na jeho venkovním utkání, většinou spojená s nezřízeným pitím alkoholu, nadměrnou hlučností a v neposlední řadě pak různými projevy výtržnictví. Samozřejmě rozumí se, že ne každý fanoušek je takový, avšak při cestování ve skupinách stačí pouze několik jedinců, kteří jsou nakonec schopni k tomuto chování strhnout většinu.

Já cestoval onen víkendový den dopoledne do Mostu z pražského hlavního nádraží a již na nástupišti jsem si všiml prozatím celkem klidné, asi padesátičlenné skupiny v rudých dresech a šálách. Že pojedu s nimi, mě nejdříve nenapadlo. Cesta do Mostu proběhla relativně v klidu. Opakem byl večer a cesta zpět. Pražský klub v Mostě zvítězil jasným rozdílem a na nádraží před odjezdem stál rozvášněný dav, který byl oproti tomu rannímu téměř čtyřnásobný a silně podnapilý. Skupina hulákala na všechny cestující, na průvodčího a v pozadí stojící členové policejních jednotek pouze přihlíželi. Samotná cesta vlakem pak pro mě a většinu ostatních cestujících byla peklem. Podnapilí agresivní fanoušci pobíhali po vlaku a pouze fakt, že jsem seděl sám v zevnitř uzamčeném kupé, mě prozatím uklidňoval. Až na stanici v Ústí nad Labem přistoupila skupina policistů společně se skupinou pořádkové služby, odvedli tu nejhorší hrstku výtržníků z vlaku a zbytek cesty jeli ve vlaku společně s námi. O to větším překvapením pak pro mě bylo, když si čtyři uniformovaní muži sedli ke mně do kupé a začali se mezi sebou bavit o tom, co si vlastně mohou a nemohou k výtržníkům ve vlaku dovolit. Bavili se o jiných výjezdech, o fanoušcích různých fotbalových klubů první ligy a o tom, kteří jsou nejagresivnější, nejradikálnější a podobně. Nejvíce mě znepokojovala jejich neznalost vlastních kompetencí. Ti muži se po většinu cesty hádali o svých právech a o svých povinnostech. Vůbec netušili, kdy mají povinnost zasáhnout proti projevům vandalismu a kdy ještě nesmějí. Bylo na nich v první řadě vidět, že nejsou dostatečně informováni o zákonech či alespoň o postupu, jak se chovat v takovýchto vyhrocených situacích.

Právě toto je hlavní důvod pro výběr tématu mé diplomové práce. O fotbalovém násilí, výtržnictví ve sportu, davovém či agresivním chování bylo napsáno mnoho. Má práce se proto alespoň okrajově snaží popsat pohled na fotbalové chuligánství očima těch,

kteří proti němu zasahují a mnohdy se s ním setkávají tváří v tvář. Jde mi v ní o pohled členů pořadatelských služeb české nejvyšší fotbalové ligy. Především se snažím zjistit, jak jsou jednotliví pořadatelé na každé utkání připraveni, zda mají přehled o svých právech, povinnostech, co si mohou dovolit v případě neobvyklých situacích, v průběhu rizikových utkání a zda vůbec jsou schopni, ať už fyzicky či mentálně, do takových utkání zasahovat.

Práce rovněž popisuje prostředí fotbalu u nás a pro srovnání zevrubně i ve světě. Vymezuje legislativní prostředí a zásadní evropské i české zákony týkající se fotbalového výtržnictví, ale i výtržnictví samotné. Zčásti poukazuje i na historický vývoj boje proti fotbalovému násilí v různých zemích.

2. Cíle práce

2.1. Hlavní cíl

Hlavním cílem práce je na základě dotazníkového šetření a standardizovaných rozhovorů zjistit, jaké jsou podmínky v prostředí členů pořadatelských služeb utkání první a druhé české fotbalové ligy. Najít postup, jakým jsou pořadatelské služby vedeny, školeny a připravovány a vyhledat možné příčiny pochybení pořadatelských služeb při rizikových utkáních.

2.2. Vedlejší cíle

- Zevrubný popis českého a evropského legislativního prostředí na základě standardizovaných rozhovorů s představiteli několika předních českých fotbalových klubů.
- Vymezení fotbalového násilí u nás a ve světě.
- Obecná charakteristika fotbalového výtržníka a vymezení nejčastějších projevů chování fotbalových výtržníků.

2.3. Úkoly

- Sestavení dotazníku a jeho pilotáž
- Vypracování schémat standardizovaných rozhovorů
- Kvalitativní zpracování získaných dat

3. Agrese, její projevy a původ

3.1. Agrese

O fenoménu agrese bylo již publikováno mnohé a vzhledem k nesmírné šíři tématu není úplně jednoduché zvolit, na co se zaměřit. Jde o jeden z klíčových předmětů, v němž se střetává psychologie se sociologií, kulturní antropologií, paleontologií, ale i ekonomikou a politologií. (Šmejkalová, 2010)

Původ slova agrese vychází z latinského výrazu „aggredi“ a význam slova je vystižen nejlépe pomocí sloves přiblížit, útočit či dosáhnout něčeho prostřednictvím násilí. Dnes je možno tento fenomén popsat jako jev spojený s útočností, hostilitou nebo například výbojností jedince vůči objektu, kterým může být cokoli, například věc, člověk skupina lidí, objekty živé i neživé, přítomné minulé či budoucí.

Přesně definovat agresi není jednoduché. Jedná se o souhrn vysoké stupnice projevů chování. Odborných definic agrese existuje vysoké množství. Z mnoha z nich jsem vybral následující, dle mého osobního názoru nejpřesněji vystihující daný pojem.

Tak například pedagogický slovník naučný (Průcha, Walterová, Mareš, 1995) jej definuje následovně:

- Tendence projevovat nepřátelství ať už slovně nebo útočným činem
- Tendence prosazovat sám sebe, své zájmy a cíle bezohledně, nemilosrdně až brutálně
- Tendence ovládnout sociální skupinu, získat takové postavení, které umožňuje vnucovat jí určité názory, rozhodovat o její činnosti a osudu jednotlivých členů

Dle Nakonečného je agrese jevem útočného chování, zaměřeným na poškození či destrukci určitého objektu, a to jak ve smyslu fyzickém (napadení jiné osoby či zničení věci), tak i psychickém, jako např. psychologické týrání jiné osoby, ponižování,

zraňování neoprávněnou kritikou, pomluvami, výtkami, nadávkami apod (Nakonečný, 2005).

Nakonečný však zároveň připomíná, že nejen člověk, ale i ostatní živí tvorové, uspokojuje jistý vnitřní smysl pro odreagování právě pomocí agrese. Při nedostatečných vnějších vlivech má člověk i jiný živočich určité spontánní impulsy, projevující se právě vyhledáváním určitých druhů slovních či fyzických útoků vůči ostatním. To může být např. v důsledku nedostatku vztahové činnosti či určité osobní podrážděnosti (Nakonečný, 1999).

Na druhou stranu například Čermák soudí, že agresi lze chápat jako neoprávněné narušení práv druhých, nejen jako ofenzivní jednání nebo procedura, ale rovněž jako asertivní jednání (Čermák, 1999).

V současnosti je však agrese přítomna v mnoha místech našeho každodenního života. Nejde pouze o to, že stačí jen pustit večerní zprávy, které jsou bohužel na informacích o vraždách, krádežích, či jiných formách násilí a zločinů dnes téměř výlučně postaveny. V osobním životě každého z nás je agrese patrná minimálně několikrát denně. Stačí, když se člověk probudí se špatnou náladou a už jeho první ranní nevlídné slovo vůči jinému členu rodiny lze být chápáno v jistém slova smyslu jako projev agrese. Agrese se zdá býti i součástí lidských pracovišť či základních, středních i vysokých škol. Mnohá pracovní jednání s sebou téměř vždy nesou určité známky agrese, byť se může jednat o agresi „zdravou“, která může přispět ke zvýšení efektivity podniku či pracovního nasazení zaměstnanců.

3.2. Agresivita

Pojmy agrese a agresivita mnohým lidem splývají a rozdíl mezi nimi nemusí mnozí vidět jako důležitý či významný. Oba pojmy spolu velice úzce souvisejí, a pokud bychom se pokusili najít nějaký významný rozlišovací prvek, asi by tkvěl v následujícím vysvětlení. Zatímco agrese je brána jako určitý fakt, určité chování, či projev člověka v určité situaci, agresivita je pak brána komplexněji, a to jako víceméně trvalá vlastnost, kterou má v sobě každý z nás v nějaké míře obsaženu a která existuje v pozadí za oním

agresivním chováním – je jeho motivickou základnou. Je to tendence k útočnému, či nepřátelskému jednání vůči druhé bytosti, kolektivu, instituci apod. nebo vůči sobě samému a zahrnuje značnou šíři projevů od symbolických řečových forem až po fyzické napadení. (Matějček, Dytrych, 1997)

Je možné definovat určité základní příčiny narůstající agresivity v dnešní společnosti. Je samozřejmé, že záleží na mnoha různých faktorech a okolích, ve kterém každý člen společnosti žije, přesto však můžeme vyzdvihnout určité základní příčiny agresivity. Je třeba myslet především na faktory, které člověka ovlivňují už v raném věku a ten si je pak s sebou do společnosti vnáší. Jsou jimi:

- Obecný nedostatek spontánní aktivity, tělesné práce a pohybu
- Frustrace
- Formy různé psychické deprivace

Se zvýšenou agresivitou některých jedinců mohou dále souviset faktory jako disharmonické a dysfunkční rodinné prostředí, absence jednoho z rodičů (většinou otce), nechtěné dítě nebo dítě citově deprimované, pohlavní rozdíly, které souvisejí s hladinou hormonů ovlivňujících vývoj hypotalamických center (chlapci jsou agresivnější), hyperkinetická porucha chování – riziko vzniku delikvence, věk a prostředí sociální adolescence (Sekot a kol., 2004).

Agresivitu chápeme jako určitou vnitřní pohotovost jednat a chovat se útočně. Jde o tendenci k útočnému jednání, které se transformuje do různých podob. V přírodě je to vlastně přirozená a nutná vlastnost živočichů nutná k přežití. Agresivita je forma reakce na základě strachu, přání (frustrace, žádosti), heredity (dědičnosti), opuštění nebo tyranie.

Pokud jde o agresivitu jako takovou, nelze ji však vždy chápat jako negativní prvek. Následující tři typy agresivity lze pojmut jako prvky chování, které mohou pomoci nám i osobám okolo nás, nebo naopak je nutné je použít k udržení vlastní bezpečnosti.

3.2.1. Obranná agresivita

První z nich je obranná agresivita. Ta je odpovědí na bezprostřední hrozbu. Pomáhá živému tvorovi ubránit se proti útočníkům, kteří ho fyzicky napadnou nebo ho ohrožují zbraní (Novák, 1996).

3.2.2. Rodičovská agresivita

Rodičovská agresivita je variací na obrannou agresivitu. Rodiče chrání své potomky před jakoukoliv újmou. Tato agresivita má velký význam pro přežití a zachování rodu a není výsadou otce ani matky. Záleží na druhu živočicha (Novák, 1996).

3.2.3. Soutěživá agresivita

Soutěživá agresivita je třetím uváděným typem. Důvěrně ji známe z každodenního života. Zajišťuje nám dostatek zdrojů pro kvalitní přežití. Kvůli ní se rveme o pozice ve společnosti, o místo na silnici, snažíme se mít všeho víc a všechno lepší (Novák, 1996).

Pro objektivní zhodnocení pozitivní a negativní verze agresivity nám rovněž může posloužit pojem hostilita. Agresivita se často prolíná s asertivitou - sebeprosazováním při dosahování svých cílů. V podobných souvislostech se používá též termín hostilita - nepřátelský postoj vůči lidem obecně.

Agresivita ve sportu je pojem označující verbální či fyzické chování založené na záměru ovládat, řídit či zranit jinou osobu.

3.3. Teorie vzniku agrese

Byly definovány tři základní teorie, které dostačujícím způsobem dovedou vysvětlit zdroj agrese. Ty se v životě navzájem prolínají a jedna doplňuje druhou.

3.3.1. Teorie vrozené agrese

Existují dva základní zdroje lidské energie: Libido (životodárná a o rozkoš usilující energie) a thanatos - destruktivní energie (Sigmund Freud). Tyto dva zdroje energie mezi sebou vedou uvnitř nás nekonečný vnitřní boj a tím uvnitř nás vyvolávají konflikty a rozpory v chování člověka. A právě druhým jmenovaným zdrojem je nositel agresivity v lidském chování.

Tomu, že je agresivita vrozeným jevem, věřil i přední rakouský zoolog a fyziolog 20.letí Konrad Lorenz. Ten věřil, že energie agresivity se v člověku hromadí a rozpaluje až do chvíle, kdy je uvolněna. Podle Lorenze je třeba tuto energii uvolňovat postupně, např. právě pomocí sportu a tělesných cvičení. Postupné uvolňování pak snižovalo projevy agresivity u daných jedinců. Tento přístup byl však mnoha vědci přímo zpochybněn.

Bandura např. dokázal, že agresivní, až hostilní chování populace je závislé na chromozomových abnormalitách. Dokázali jistit, že u vězňů existuje výskyt většího počtu chromozomu XYY, než je tomu u běžné populace, a to až o 1,5% vyšší. Mohlo to tedy znamenat, že právě tyto osoby jsou agresivnější díky nadbytečnému chromozomu Y. I tato teorie však byla ve své době dosti zpochybnována.

3.3.2. Reaktivní teorie agrese

Roku 1939 navrhl John Dollard a jeho kolegové objasnění agresivity na základě frustrace. Dle této teorie je agresivita založena na faktu, podle něhož jsou agresivnějšími ti jedinci, kterým se z nějakého určitého důvodu nedaří dosáhnout vytyčených cílů a úspěchů v životě. Právě to v nich vyvolává tendence k agresi. Dle Dollardovy teorie tak frustrace vede k agresivnímu chování (Řezáč, 1998).

Martin Seligman nato navazuje poznatkem, že dlouhodobá frustrace naopak nemusí vést výlučně k agresi, ale k pasivitě, případně ke stavu určitého pocitu porážky a vžité přijaté bezmocnosti. Bandura však poukazuje na fakt, že s ohledem na různé motivování jednotlivců, se může stát, že frustrovaný jedinec může tíhnout jak k

agresivnímu, tak i k pasivnímu chování. Lze to dokázat na následujícím příkladu. Pokud motivace jedince k dosažení určitého cíle nebude dostatečná (např. povýší-li mě, stejně nedostanu přidáno), u zdravého jedince pak většinou nelze očekávat nějaké sklony k agresivitě z důvodu, že mě nepovýšili. Naopak, pokud tento člověk bude dlouhodobě o pracovní postup s výrazným finančním navýšením usilovat a jeho nadřizený mu i přes jeho snahu dá jasně najevo, že povýšen nebude, přestože je nejlepší, je jasné, že v tomto případě jen málokterý člověk udrží své emoce. Zde lze agresivitu očekávat (Seligman, 1992).

Bandura rovněž jmenuje určitá agresivní jednání, která nejsou způsobena frustrací, ale jsou reakcí na podnět. Příkladem může být boxer, který se chová agresivně pouze proto, že je za to placen. Milovaná dívka může jindy říci svému chlapci, ať napadne jiného... Ani toto není agresivita způsobená frustrací, ale pouhou reakcí na vnější vliv, kterým je láska k milované dívce. (Bandura, 1973)

3.3.3. Teorie naučeného chování

Bandura předpokládá, že agrese je naučená. Chování jedinců se stává agresivní, jelikož v průběhu života zjišťuje, že se mu to zkrátka vyplácí. Bandura to ve své knize „Agression. A Social Learning Analysis“ empiricky i experimentálně dokládá významem tří činitelů, které působí jako podpora učení se agresivnímu chování. Jsou jimi averzivní zkušenost, předvídané zisky a pozorování jiných agresorů (Bandura, 1973).

Bandura společně se svým kolegou Waltersem uskutečnili na toto téma v roce 1973 významný výzkum na dětech z mateřské školy. Promítli tehdy předškolním dětem krátký film obsahující agresivní chování jiných dětí v rozporu s dětmi hodnými. Agresivní děti se snažili pomocí násilí zničit velkou panenku „Bobo“ (Bandura, 1973). Po zhlédnutí filmu si děti odešly hrát a poměrně větší část z nich se k hračkám opravdu chovala agresivněji. Tento experiment pak navíc vyvolal poměrně hlasitou diskuzi o prezentaci agresivního chování a násilí v telekomunikačních prostředcích.

3.4. Projevy agrese v prostředí fotbalových diváků

Nejdříve definujme sociálně patologické jevy v prostředí sportu vůbec. Jedná se jednoduše o chování, které ve sportovním prostředí nacházíme nemorálním. Nejen v prostředí sportu, ale i v obecném životě jde o společensky nežádoucí jevy, které obsahují nebezpečné až deviantní prvky vyjadřování sportovců či diváků. Chceme-li jmenovat negativní prvky sportovního prostředí, rozhodně se bude jednat o násilí, zastrašování, agresivitu a hostilitu. O většině z těchto jevů, s výjimkou zastrašování, pojednávají již předchozí kapitoly a zde jsou zmiňovány z důvodu jejich asociace na sport, především pak na sport pasivní - z pohledu fotbalového fanouška.

Mluvíme-li o násilí z hlediska sociologie sportu, nejlépe jej lze definovat jako „užití nepřiměřené fyzické síly, které může být možným zdrojem či příčinou ublížení na zdraví nebo ničení cizí věci“ (Charvát, 1999).

Agresivita pohledem na fotbalového fanouška představuje pojem popisující určitý projev chování založený na manipulaci s jinou osobou, se záměrem ji řídit, či dokonce zranit. Zastrašování je druh chování, který svým významem obsahuje nemorální užívání slov, gest, a úkonů hrožících použitím nátlaku či vyhrožování. (Bandura, 1973)

Výjevy nepřátelství nebo jinak řečeno hostility představují neustálou tendenci nepřátelsky uvažovat, přemýšlet, či dokonce konat, a to až k hranici záměrnému užití agresivity.

3.4.1. Divácké násilí

Dostáváme se tak k fenoménu tzv. diváckého násilí. K fenoménu, který za nevinným sledováním fotbalového utkání mnohdy ukrývá touhy jedinců vybit si svou frustraci a vypustit své agresivní pohnutky do světa pomocí skupinového násilí, které tak často bývá součástí právě takovýchto utkání. Nejde zde jen o sledování fotbalu, fanoušci si zde verbálně i fyzicky vybíjejí svou vnitřní energii v závislosti na výsledku utkání.

Bohužel jak výhra, tak porážka oblíbeného klubu, však povětšinou u sportovních fanoušků produkuje právě agresivní chování.

Fanoušci vítězného týmu své nadšení projevují v lepších případech pouze pomocí verbální agresivity, shromažďují se k hromadným oslavným pochodům a týmovým slavnostem, při kterých jen málokdy nedojde k fyzickému násilí. Fanoušci týmů poražených si naopak pomocí násilí rádi vybijejí svou frustraci z neúspěchu a hlubokého zklamání na všech předmětech či osobách v nejbližším okolí. Již dlouho před zápasy je užíváno vulgárních slovních výrazů, což je důsledkem především toho, že členy fanklubů bývají výhradně muži. Ženy tendenci k užívání hrubých výrazů tak často nemívají, přestože i těch s postupem času mezi nejagresivnějšími fanoušky také přibývá.

Těchto negativních tendencí ve sportovním fandění dnes můžeme evidovat početné množství, ovlivňují mravní úroveň dnešní společnosti. Existuje však snaha o dodržování určité sportovní etiky. Zdaleka ne všichni fotbaloví fanoušci jsou agresivní povahy a zdaleka ne všichni chodí na zápasy se záměrem projevovat svou agresivitu, zastrašovat, či dokonce ventilovat své vnitřní pudy pomocí násilí. O tom, jak rozlišujeme či definujeme fotbalové fanoušky a z jakého důvodu mají některé takovéto skupiny sklony k násilí, bude pojednávat následující kapitola.

4. Prostředí fotbalového výtržnictví

Fenomén fotbal. Je známý po celém světě, bez rozdílu, kultur, politik náboženství či ekonomické situace. Každá země, která existuje na této planetě, ať už leží v Evropě, Americe, v Asii, ale i na těch nejnefotbalovějších místech jaká si jen dovede člověk představit, disponuje alespoň jedním fotbalovým hřištěm, alespoň jedním fotbalovým míčem. Lidé na některých místech světa ani nepoznali internet, nemají dostatek vzdělání ani zdravotní péče, nikdy nejezdili na kole, natož například automobilem. Avšak fotbal se hraje všude. Je světovým šilenstvím, sportem číslo jedna známým naprosto všude. Hrají ho muži, ženy i děti bez rozdílu věku, někdo více, jiný méně. Samozřejmě ne každý člověk je obdivovatelem tohoto sportu.

4.1. Sportovní diváctví

Jako klasický příklad pravého diváctví mohou z rané historie posloužit závody v cirku již ve starověkém Římě. Nešlo o druh gladiátorských klání. Jednalo se o souboje profesionálních týmů, do kterých přijímali jejich majitelé placené sportovce. Nikoliv tedy otroky, jak to tehdy bylo zvykem a jak se mnozí dodnes domnívají. Detaily jednotlivých závodů se samozřejmě v různých oblastech říše měnily, avšak určité prvky vozatajských závodů zůstávaly neměnné. Každý závod trval okolo patnácti minut a během jednoho závodního dne proběhlo obvykle až dvacet čtyři různých rozjížděk. O divácké oblíbenosti závodů svědčí i fakt, že už za starých Etrusků na vozatajské závody chodilo až 300 000 diváků. Tolik lidí byl schopen pojmout největší starověký cirk – Circus Maximus v Římě. Diváci své jezdce milovali, stejně jako dnes nedají dopustit na své oblíbené kluby. Závody v cirku dnes připomínají závody formule jedna, kde rovněž operuje několik stájí, kteří dobře platí své sportovce. Tehdy to byly stáje zelených, modrých, rudých a bílých a každá měla svůj počet aktivních diváků (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

V jednom z cirků rovněž došlo ke střetu dvou fanouškovských táborů v roce 532 v Konstantinopoli. Divácký vandalismus, který započal jako střet příznivců modrého a zeleného vozatajského týmu, se rozšířil do celého města, dal vzniknout jednomu z

největších povstání v historii říše, dnes známém jako povstání Nika (Vítězit). Již tehdy pojem divácké násilí nebyl neznámý, ba naopak.

Divácké násilí, jak ho v dnešní době máme možnost vidat na stadionech, není zdaleka produktem dnešní doby. Je to fenomén historický, který dodnes nebyl potlačen. Je rovněž nutné si uvědomit, že podobný druh násilí není vhodné směřovat jen na oblast sportu. Obdobné deviace lze vidět i na jiných masových akcích, jakými jsou různé druhy hudebních festivalů, rockových koncertů či technoparty, ale i různých protestních manifestací. Je to problém davového chování. Tam, kde se kumuluje vyšší množství lidí pohromadě, vzniká riziko.

Zůstaneme-li u sportu a u samotné hry, není to už jen samotný zápas, při kterém k násilí dochází. To je totiž přenášeno i mimo sportovní arény, do ulic, vlaků či restauračních zařízení. Pro ty nejradikálnější z fanoušků se násilí stalo určitým prostředkem zábavy a dokonce i smyslem návštěvy sportovních událostí. Samotná hra je mnohdy ani nezajímá. Na ochozech fotbalových zápasů můžeme sledovat individua, která, nežli by sledovala hru, raději s megafonem v ruce podněcují dav někdy k povzbuzování, ale někdy rovněž k verbální agresivitě vůči účastníkům střetnutí.

Násilí, negativní projevy a projevy agresivity u některých skupin diváků ani nemusí mít se sportem nic společného. Jejich chování nemusí souviset se samotnou hrou, nýbrž jim jde pouze o to vybit ze sebe vnitřní nahromaděnou energii, která v člověku zůstává po nějakou dobu nahromaděna. Ventilování agrese tohoto typu bývá potěšením skupin sociálně deprimovaných, většinou i nezaměstnaných lidí, kteří se pak střetávají mezi sebou. Fotbalový zápas je pak pouze prostředníkem toho, aby se tito jedinci mohli setkat a pobít.

4.2. Typy účastníků fotbalového utkání

Existuje mnoho druhů, typů či způsobů vyjadřování vztahu k určitému klubu. Člověk, který si kupuje lístek na fotbalový zápas, může mít spoustu důvodů, proč navštěvuje právě ten daný zápas. V knize Fotbalové chuligáni (Mareš, Smolík, Suchánek,

2004) rozdělují autoři účastníky fotbalového klání na několik typů. Rozlišuje tak skalní fandý od neutrálních účastníků fotbalového zápasu. Skupiny fotbalových návštěvníků máme tři. Rozlišujeme je takto:

- fotbalový divák,
- fotbalový fanoušek,
- fotbalový výtržník

4.2.1. Fotbalový divák

Zastává roli zcela pasivního přihlížejícího. Divák není do zápasu nijak zainteresovaný, výsledek mu je lhostejný, je mu jedno, zda zvítězí domácí či hosté. Zpočátku utkání netáhne ani k jednomu ze zúčastněných klubů. Může si však přát, aby byl zápas pohledný a aby padlo mnoho gólů, bere utkání jako divadelní představení. Chce vidět kvalitu. Nenosí žádné klubové barvy ani předměty. Může se však stát, že se během utkání, např. díky sympatickému výkonu, začne přiklánět k podpoře lepšího z klubů. Společným rysem diváků je jejich nestrannost.

4.2.2. Fotbalový fanoušek

Na rozdíl od fotbalových diváků, kteří jsou od běžných lidí nerozpoznatelní, jsou fotbaloví fanoušci rozpoznatelní snadno. Fotbalové utkání je pro fanoušky důvodem obléknout si klubové oblečení, imitace dresů svých oblíbených hráčů, šály, trička či různé klobouky a masky. Do ruky mohou uzmout trumpety, fábory či vlajky, zkrátka vše, čím by mohli dát najevo svou plnou podporu oblíbeného klubu. Nutno podotknout, že klubové oblečení doplněné o ostatní příslušenství, je opravdu vhodné brát pouze na fotbalová utkání či akce spojená s klubem. Za běžného dne nosit klubové předměty a oblečení do ulic může způsobit podivení okolních lidí a myšlenky o inteligenci a duchapřítomnosti takového člověka. Fanouškovské předměty a oblečení je vhodné oblékat pouze v den zápasu.

I spisovatel Karel Poláček popisoval, jak je fanoušek při a po sledování zápasu velice úzce spjat s týmem a to mnohdy takovým způsobem, že ztrácí objektivní hodnocení utkání. Pokud jeho tým prohraje, důvodem je smůla, nikoliv kvalita na straně soupeře. Za mnohé nezdary je zodpovědný sudí. Právě takové úvahy jsou mezi fanoušky velice rozšířené (Poláček, 1996).

Mezi fotbalovými fanoušky různých klubů pak samozřejmě panuje určitá rivalita, ta však většinou panuje jen v den utkání či v období, kdy se rozhoduje o konečném umístění oblíbeného klubu. Příkladem mohou být dva nejlepší přátelé, kteří se dlouho znají, avšak každý je fanouškem jiného týmu. V den zápasu jistě nebude jeden druhému přát štěstí, kdykoliv jindy však spolu najdou pokaždé společnou řeč.

Sportovní fanoušek je z pohledu globálního osoba projevující náklonnost k určitému subjektu (např. sportovnímu týmu, hudební skupině či celému oboru lidské činnosti), který podporuje a věří v jeho úspěchy a rozvoj. Původ ze slova „fanatik“ není náhodný, někteří z fanoušků totiž pro subjekt své náklonnosti dokážou obětovat vše ostatní a v jeho podpoře se chovají skutečně až fanaticky (Zrůstová, 1996).

4.2.3. Fotbalový výtržník

Na rozdíl od diváků či fanoušků není účelem těchto skupin jedinců návštěva sportovního utkání a jeho sledování. Smysl jejich přítomnosti není fandění hráčům svého klubu. Oni si totiž tím klubem představují sebe samotné. Podle nich jméno klubu představují krom fotbalistů především právě oni. Samotné utkání je vedlejší, pro ně jsou důležitější bitky mezi nimi a podobným gangem výtržníků na straně soupeře. Ty jsou smyslem jejich života, nikoliv sport, nikoliv fotbal. Není tudíž nic zvláštního na tom, že tito výtržníci na zápas mnohdy ani nepřijdou, neboť skončí na policejní stanici či v nemocnici, ještě před samotným zahájením utkání, což však ostatním přítomným slušným divákům a fanouškům není na škodu.

Pro vyhnutí se policii jsou skupiny chuligánů schopny domluvit si přesný čas a místo setkání, většinou v městských parcích či příměstských oblastech, a zde se vzájemně

pobijí. Právě takovýmto způsobem si dokazují, jak jsou věrni klubu. Skupiny výtržníků mívají někdy až neuvěřitelně propracovaný systém vnitřní organizace, a to z důvodu utajení před policií. Paradoxní je, že díky tomu vzniká jistá forma sportu, která není povolena zákonem, avšak jednotlivé gangy zde ctí jistá pravidla spravedlnosti. Před každým podobným setkáním se krom místa a času pořádání bitky dokáží dohodnout i na přesném počtu účastníků, povolených formách zbraní, či gentlemanských pravidlech, ve kterých je upraveno, že do zraněných ležících zúčastněných se nekope. Přestože takovéto skupiny vyvolávají ve veřejnosti strach, většina těchto skupin vnímá jako své protivníky výlučně jen členy gangů soupeře a obyčejné fanoušky nevnímá.

Výtržnické skupiny a gangy však nejsou nikterak homogenní, ne všechny se orientují jen na bitky. Jde o různé party, tlupy či gangy, jež se liší např. v názorech, struktuře či formě projevu agrese (vandalismus, vulgární napadání, rasismus, násilné chování).

4.3. Vymezení a rozbor fotbalového výtržnictví

I dle českého právního řádu je pojem výtržnictví mimo jiné spojen přímo se sportem, konkrétně se sportovním diváckým prostředím. Právní zákoník České republiky definuje výtržnictví takovým způsobem, že se v jeho znění spojení se sportovními utkáními dokonce objevuje. Dle zákoníku je výtržníkem „člověk, který se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta“ (§ 358, zák. č.40/2009 Sb.). Navíc je zde rovněž zmíněno, že v případě provinění z výtržnictví jako člen organizované skupiny, bude výtržník potrestán dokonce třemi lety vězení. I to dokazuje, že je výtržnictví na fotbalových stadionech bráno jako významný trestní čin.

Jakým způsobem definovat, co za výtržnictví na stadionech považovat a co je ještě v rámci zákona pomohou vysvětlit následující podkapitoly.

4.3.1. Hooligans

Výtržníci, anglicky Hooligans neboli chuligáni, je slovo irského původu. Jde o jméno irské nepřizpůsobivé rodiny „Hoolihan“ či „Houlihan“, jež přišla do Anglie v polovině 19. století. V té době se pojem Hoolihan - chuligán začal užívat ve spojení s kriminálním a výtržnickým vystupováním. Nejspíše proto se pak začal tento výraz používat i ve spojení s fotbalovými nepokoji. Hooligans jsou specifickým typem fanouška, který nevynechá jediný zápas svého týmu. Obecně se považují za nepřizpůsobivé fanoušky, okolo kterých vznikají rvačky, rozvíjejí se konflikty různého typu, objevují se xenofobní, antisemitistická, rasistická a nacionální chování. Jejich vznik je spojován s rostoucím počtem násilností na anglických fotbalových stadionech v šedesátých letech dvacátého století. (King, 2004)

4.3.2. Vznik Hooligans

Vznik hnutí hooligans se datuje k počátkům 60. let dvacátého století a vychází z určitého stereotypu této doby. Rozčarování a frustrace nižších společenských vrstev ve Velké Británii je jmenován jednou z hlavních příčin zvyšujícího se násilí na fotbalových zápasech. Fotbal se totiž v této době stává privilegiem bohatších a silnějších vrstev, což vyvolává hlasitý nesouhlas vrstev nižších. Tuto teorii podporuje fakt, že většina problémových diváků opravdu pocházela z nižší ekonomické vrstvy, měla minimální dosažené vzdělání, ráda vyhledávala nebezpečné vzrušující situace a s hrdostí ukazovala svou maskulinitu (Slepička, 1990). Mareš se však tuto teorii pokouší zpochybnit faktem, že příslušníky hooligans byl i nezanedbatelný počet středních a vyšších tříd. (Mareš, 2004)

Názorů na vznik hooligans, ať už podložených nebo nepodložených, je mnoho. Jeden z nich se snaží vylicít násilné chování jako velice vzrušující a oprostující člověka od nudné každodenní všednosti. Gangy chuligánů pak lze demonstrovat jako skupiny mladých lidí, jejichž typickými znaky jsou strukturovanost, integrita, soudržnost, stálost, uzavřenost skupiny, aktivita jednotlivých článků, homogenita, intimita, určitý hodnotový systém, stupeň individuálního uspokojení, společný soubor názorů, hodnota norem, uniformita (Slepička, 1990). Díky těmto faktorům společného zájmu je pak logické, že se

postupem času ustálily jejich společné postoje a zautomatizované chování ve smyslu společného skandování, sjednocených urážek protihráčů nebo rozhodčích, bučení, pískání pálení vlajek, tvoření mexických vln, či zvedání rukou při přímých kopech (Mareš, Smolík Suchánek, 2004).

4.3.3. Nejčastější důvody výtržnictví na fotbalových stadionech

Za nejčastější projevy výtržnictví v průběhu utkání je považován určitý druh verbálního napadání. Většinou je směřováno vůči rozhodčímu, hráčům či fanouškům týmu protivníka, pořadatelské službě či policii. Je zřejmě složité vyhodnotit, v kterém případě se jedná o trestný čin, kdy o přestupek a kdy pouze o projev omezené inteligence fanoušků postrádající jakékoliv známky morálky. V poslední době se UEFA i FIFA úspěšně snaží potřit verbální projevy rasismu a i ti nejomezenější fanoušci pochopili, že bučet na hráče tmavé pleti se nevyplatí ani jim samotným. Je jen správné, že rasistické projevy oproti minulým letům na českých stadionech znějí už jen velice zřídka. V takovýchto případech hrozí zavření stadionu.

Mezi další časté projevy výtržnictví, které se stávají výlučně na sportovních utkáních, je vyhazování cizích předmětů, vniknutí na hrací plochu či poškozování sedaček a vybavení stadionu – vandalismus. Asi nejzávažnější projev výtržníků, který může vést ke zranění či v krajních případech i smrti druhých osob, je fyzické násilí. Může být vedeno proti nejrůznějším objektům okolí výtržníka, proti členům jiných chuligánských skupin, okolním divákům či fanouškům týmu soupeře, ve výjimečných případech i hráčům soupeřova týmu, či dokonce týmu vlastního. Běžné jsou násilné střety s pořadatelskou službou, v neposlední řadě pak s policií.

Velkým trendem jsou vzájemné střety skupin chuligánů na někde předem domluvených místech, jindy dochází k útokům na restaurační zařízení, ve kterých se schází základny fans soupeře. Při zájezdech na zápasy klubu na venkovních hřištích dochází k hromadným nájezdům fanoušků na smíšená zboží, benzinové pumpy či jiné prodejny. Početná skupina fanoušků vběhne do budovy, během několika desítek vteřin zcizí vše, co je po ruce a zase rychle zmizí. Tuto činnost zvládají mnohdy mistrně, majitel proti nebezpečné přesile sám nic nezmuže a než přijede policie, je už skupina roztroušená

po okolí. Pro tento druh zločinu se na britských ostrovech vžilo označení „on the Jib“. Angličtí výtržníci při svých výjezdech tímto způsobem soupeřili mezi sebou o to, kdo se vrátí zpět do města s větším množstvím ukradených peněz či zboží (Bufford, 1993).

4.3.4. Kategorie výtržníků

V knize Fotbaloví chuligáni se pánové Mareš, Smolík a Suchánek pokusili kategorizovat skupiny fotbalových výtržníků následovně:

- dle způsobu chuligánského jednání na stadionu
- dle objektů, proti kterým je chuligánské chování namířeno
- dle sociálních rolí v „kotlích“
- dle věku a „chuligánské kariéry“
- dle politické orientace

4.4. Dav a davové chování

Chování většiny chuligánů je charakteristické tím, že pokud jsou o samotě, nikdy by známky podobného chování neprojevovali. Mezi svými přívrženci se však jejich chování mění, mnohdy velmi radikálně. Dav dokáže změnit člověka mnohdy zásadním způsobem.

Problematika davového chování s výtržnictvím fanoušků úzce souvisí, ale její hlubší průzkum není cílem této práce.

4.5. Sebeprosazování a jeho typy

V minulých kapitolách byl rozváděn fakt, že členové part fotbalových výtržníků patří v běžném životě mezi slabší a opomíjené jedince. Okolí je nevnímá jako zajímavé, ale jako obyčejné nedůležité články společnosti. Jsou to lidé bez nejmenších vyhlídek na zářnou budoucnost. Ne každý společnost vyhledává, ale jsou tací, kteří touží právě po tom, aby byli oblíbeni a aby cítili, že někam patří. A pokud se jim to nedaří v pracovním či společenském životě, uchylují se excentricitám typu členství ve skupinách ultras.

Zde popisovaným členům společnosti chybí zdravý způsob sebeprosazování. Chybí jim přirozený přístup ke společnosti a vlohy pro asertivní jednání. Dle Řezáče rozlišujeme tři různé typy sebeprosazování, z nichž dva jsou významné a příznačné právě pro sebeprosazování vůdců radikálnějších fanouškovských skupin nejen českých fotbalových klubů. (Řezáč, 1998)

Pokusíme-li se definovat sebeprosazování jako takové, lze jej říci, že jde o určitý způsob vytváření přístupu či postoje k životu, jenž je ovlivňován mnoha faktory. Základem je výchova od raného dětství, především pak způsob výchovy a učení, kde dochází k utváření tzv. pocitové základny. Ta pak ovlivňuje poznávání a jednání osobnosti, přičemž predikuje budoucí vztahy a postupem života se stává stálejším. Nezávislost osobnosti se rovněž projevuje důvěrou v sebe sama, díky níž se pak utváří důvěra vůči ostatním

Dle Řezáče se prosazování sebe sama může projevovat trojím způsobem:

- Agresí (neohledností, bezohledností nebo dokonce útokem)
- Manipulací (lstí, úskokem)
- Asertivně (tj. na základech určitého sebevědomí, ale bez omezování sebeprojevu snahy jiných osob)

(Řezáč, 1998)

4.5.1. Prosazování se agresí

Agrese je v psychologii velmi hojně používané slovo. Lze ji definovat jako útočné jednání vůči druhé osobě, tendenci zničit nebo poškodit určitý objekt. Může být zaměřena proti jednotlivým osobám, určité skupině obyvatel („obětní beránek“), ale rovněž vůči celé společnosti (Matějčíjek, 1997). Pro sebezprosazení pomocí agrese je nejpříznačnějším chováním útok. Člověk se zviditelňuje a dobývá výsadnějšího postavení na úkor osobnosti slabší a méně výrazné. Uchylují se k němu osoby silnější, myšleno situačně. Nejedná se tady pouze o osobní dispozice jednotlivce, nýbrž i o aktuální podmínky v dané situaci. Agrese je zde chápána více jako reakce na určitou situaci nežli jako určitý rys osobnosti vůdce. (Blatný a kol., 1993)

Zároveň jedinec praktikující metody agresivního sebezprosazování nemusí být, a většinou také není, osobou příliš sociálně inteligentní. Projevy agrese zde spočívají v chování typu zastrašování, ale i slovní a tělesné napadání. Hlavní roli zde hraje motiv síly, vůdcové si takto budují image silného neústupného člověka, který si tímto chováním většinou snaží vykompenzovat určitou osobní frustraci či vlastní pocit nespravedlnosti. Jedná-li se o osobnost s vyšší inteligencí, ta je schopna projevy brutálnější agrese určitým způsobem krýt a ta tak nenese rysy tak očividného útoku. Zde můžeme mluvit o určité formě manipulace (viz. následující podkapitola).

Je rovněž důležité rozlišení dvou různých pojmů, a to pojmů agrese a hostilita. Agrese je určitou bezohlednou technikou dosahování cílů jedince, zatímco hostilitou vnímáme jiný cíl jedince, a tím je cíl ublížit jinému jedinci či skupině více lidí – cílem jedince je zde tedy škodit druhým či poškodit druhé. Jde o poškozování druhých osob, aniž by hostilní člověk tímto chováním dosahoval svých vlastních seberealizačních cílů.

V rámci popisu agresivního pojetí sebezprosazování je důležité zmínit ještě jeden zásadní faktor. Tímto faktorem je pojem hněv. Jedná se o „emocionální stav, který se skládá z pocitů napětí, rušení, iritace nebo vzteku, které mohou vznikat na základě biologických podkladů nebo také na základě opakovaného posilování. Hněv může zahrnovat pocity v širokém rozmezí intenzity, a to od střední podrážděnosti až ke vzteku a zuřivosti, které jsou provázeny aktivací autonomního nervového systému“. Hněv je tedy

emocí nezbytnou, ale nikoliv postačující k vytvoření hostilního postoje a manifestaci agresivního chování“ (Stuchlíková a kol., 1994).

4.5.2. Manipulativní sebesazování

Dle mého soudu je manipulativní způsob sebesazování nejen u lídrů fotbalových fanklubů nejjednodušší možností, jak se právě takovýmto lídrem stát. Zjednodušeně řečeno, mluvíme-li o skupinách fotbalových „hooligans“, jedná se o inteligenčně nepříliš vybavené jedince, se kterými se dá manipulovat celkem snadno. Rozhodně to však neznamená, že je jednoduché se takovýmto vůdcem stát.

Pokud začneme od začátku, s manipulativní technikou sebesazování se setkáváme již u dětí. Manipulace je zde chápána jako spontánně přebírané chování v průběhu socializace. Pokud se u dítěte projevují osvojené tendence k manipulaci s ostatními, je nutné se v rámci jeho další výchovy zaměřit na kultivaci správného sebesazování, protože hrozí omezení rozvoje samostatnosti osobnosti.

Mluvíme-li o manipulaci z širokého pohledu, dle Řezáče potom rozlišujeme manipulaci dvojího typu sebesazování záměrů a cílů osobnosti.

První typ je postaven na charismatu osobnosti. Jde o určitý styl a sebepojetí osobnosti jako „výjimečného člověka“. Tato osobnost se však nedá považovat za výjimečnou z pohledu okolní společnosti, ale pouze za výjimečnou z pohledu vlastního. Osobnost není představitelem silné osoby. Nejde o stabilní a integrovanou osobnost, jedná se o člověka duševně ne zcela vyrovnaného. Sice se pomocí svých schopností manipuluje s ostatními jedinci, jenže zapomíná na to, že k manipulaci se uchylují právě lidé, kteří nejsou schopni vyjadřovat a dosahovat svých zájmů zodpovědným způsobem, vycházejícím z přímého pocitu sebejistoty. Jedná se o přístup z hlediska pocitu vnitřní nadřazenosti manipulující osoby nad osobou manipulovanou. Takováto pozice však, ač se tak zprvu nemusí zdát, je pozicí nereálnou a fiktivní a je pouze manipulativně vsugerována. Manipulátor v těchto případech trpí sinou závislostí na akceptaci své osoby druhými osobami, a aby této akceptace dosáhl, je mnohdy schopen neobvyklých výkonů.

Jeho chování, založené na poukazování na své vlastní kvality a dobré výsledky, se však časem stává odpuzujícím a brání tak lidem v ocenění jeho aktivit, které by za jiných skutečností oceněny být mohly.

Dle Řezáče existují i méně rozšířené případy manipulativního chování, pro které je příznačný pojem „Spasitel“ nebo „Ochránce“. Takovýto manipulátor se navenek oprošťuje od naplňování svých osobních tužeb a záměrů a zaměřuje se na ochranu a péči o jedince, kteří jsou navenek slabí, až bezbranní. Tento manipulátor dbá na snahu, aby přesvědčil své okolí o své „nezištnosti“ a především pak o mravním obsahu jeho činů. Snaží se pomocí navenek ušlechtilých zájmů uspokojovat své vlastní ego a naplňovat své skryté ambice (Řezáč, 1998).

Druhý typ. Typ nebohého neschopného „chudáčka“. Zatímco prvnímu typu manipulátora nelze upřít snahu vypadat, jako skutečný vůdce, machr a silný jedinec, v tomto druhém případě je tomu právě naopak. Oba typy sice mají společný prvek, kterým je určitý způsob vyvolávání podpory či uhýbání, oba však také zároveň s sebou nesou prvek morálního vydírání. Chování takovýchto manipulátorů je příznačné podlézáním svému okolí a intimním svěřováním při různých příležitostech. Jedná se o způsob ovlivňování úsudků okolí ještě před tím, než takto manipulovaný člověk dojde sám k určitému závěru.

Někteří dokonce posilují ovlivňování úsudku ostatních pomocí vytváření určitých pocitů zneuctěných a nepochopených jedinců. Pravdivý na tom je přitom pouze fakt, že tito lidé opravdu často nebývají společností akceptováni. Pravý důvod toho, proč nejsou akceptováni, však tito jedinci úspěšně zatajují, tvrdí svému okolí lži a polopravdy za účelem manipulace, a přiživují se tak na osobách, které jsou ochotny tyto polopravdy přijmout a vytvořit si tak klamavý smysl pro spravedlnost. Tito lidé pak upevňují manipulátorovi vnitřní klima, v němž je schopen nadále používat a rozšiřovat své nechvalné intriky a záludnosti. Velice jim vyhovuje neprůhlednost a nečitelnost vzájemných vztahů a vytvářejí si úrodnou půdu pod nohama především šířením takzvaných „důvěrných informací“, kterými si ovlivnitelné jedince úspěšně zavazuje, a ti jsou takto postupně vmanipulováni do situací, které se pro ně postupem času mohou stávat stále více a více nepříjemné. Proto není neobvyklé, že se takovýto člověkem

většina lidí raději nechce dostat do důvěrnějšího spojení, neboť si sami uvědomují riziko spojené s interakcí s takovýmto jedincem. Manipulátorům nejde o vzájemný respekt. Vzájemný respekt je symbolem silné psychiky silných a férových jedinců. Vzájemná tolerance však není cílem manipulátora. Tomu jde pouze o získání respektu ostatních jen a jen vůči své osobě. Jejich cílem je tolerování vlastního chování na úkor ostatních. Někdy může v mysli manipulátora docházet i k situacím, že sami sobě uvěří, že bojují za „dobrou věc“, přičemž je naprosto jasné, že jde o prachobyčejné intriky z jeho strany.

Řezáč dále shrnuje, že „manipulativní jednání či některé jeho prvky projevující se v jednání člověka jsou vždy zároveň důsledkem neadekvátního průběhu socializace“. Rovněž pak tvrdí, že je nutné citlivě vymezovat situace, ve kterých lidé produkují manipulativní jednání jen tak bezděčně, a kde naopak prvky manipulativního jednání používají zcela záměrně jako vědomý prostředek k ovlivňování ostatních. Naznačené případy zmíněných způsobů manipulovatelnosti se samozřejmě mnohdy mohou kombinovat a jednotliví manipulátoři mohou dojít až ke vzájemné symbióze (Řezáč, 1998).

Dle Řezáče jsou hlavní znaky manipulativního sebeprosazování tyto: nedostatek sebejistoty pramenící z neadekvátního sebehodnocení, neochota nebo neschopnost přijmout zodpovědnost za vlastní jednání a chování, nedostatečná psychosociální zralost osobnosti a nerovnoměrná úroveň rozvoje jednotlivých složek osobnosti.

4.5.3. Adekvátní (asertivní) sebeprosazování

Popis tohoto typu sebeprosazování není konkrétně daný. Jedná se jistě o typ „správného“ sebeprosazování, přestože definice toho, co je a co není správné, není nikterak jednoduchá. Proto je vhodnější bavit se o adekvátním či přiměřeném prosazování.

Důraz je v tomto případě kladen na důkladné dodržování a dosahování osobních cílů, nikterak však na úkor omezování cílů osob okolních. Komunikace mezi mnou a

okolním světem musí být založena na férovém jednání a neměla by být vedena komunikační formou skrytého boje se svým vlastním okolím.

Řezáče předpokládá, že nedílnou součástí přiměřeného sebeprosazování by měla být jistá otevřenost vyjadřování, díky níž je člověk schopen bez zábran sdělovat svému okolí jak své pozitivní, tak i negativní prožitky, názory či postoje. Zároveň by měl člověk být otevřený i v přijímání takovýchto prožitků a postojů ze strany ostatních bez menších zábran. Dále by měl v sobě člověk mít určitý stupeň schopnosti empatie, ale zároveň i sebedůvěry. Důležité je i vědomí hodnoty jiných lidí a jiných zájmů, přiměřená úroveň sociální zralosti a dovednost asertivní komunikace (Řezáč, 1998).

O asertivním typu sebeprosazování byla napsána velká kvanta knih, z tří jmenovaných typů je nejobsáhlejší. V povaze fotbalových hooligans se však větší měrou projevují příznaky prosazování především agresivního (hrdinou je ten, kdo něco rozbije, či někoho praští) a manipulativního (kdo koho dokáže donutit či přemluvit k činům). Proto asertivitu sebeprosazování není zapotřebí dále v této práci popisovat.

5. Výtržnictví v Evropě

Sport je od svého vzniku doprovázený zájmem diváku. První divácké násilnosti a nepokoje na sportovních událostech byly zaznamenány již v antickém Řecku, Římě a Byzantské říši (Olivová, 1979).

Vznik fotbalu, jak jej známe dnes, má kořeny v Anglii a právě Anglii jako kolébce fotbalu je přičítán i počátek vývoje fotbalového chuligánství. Jak již bylo řečeno výše, počátek fotbalového chuligánství nelze přesně datovat. Jistým pomocným kritériem však může být předpoklad vzniku jednotlivých skupin, které si vytvořily vazbu k fotbalu a následně založily „chuligánskou scénu“. Proto se za období vzniku fotbalového chuligánství všeobecně považují 60. léta 20. století (Mareš et al., 2004).

5.1. Velká Británie

V historických záznamech je vykládáno, že divácké násilnosti se objevovaly ve sportovních hrách již od starověku. Proniknutí násilí do míčových her v Anglii a zejména do kopané proto není překvapením. Existuje velká řada hypotéz o faktickém vzniku kopané. První z nich tvrdí, že fotbal na ostrovy přinesla římská vojska, jiné tvrdí, že to byli Vikingové, kteří zemi vyplenili a s hlavami padlých nepřátel si pak cestou do domoviny kopali. (Olivová, 1979).

První kopaná byla zajímavá tím, že přítomnost míče v něm nebyla tak zásadní jako dnes. Hlavním motivem hry byla příležitost srovnat účty a jiné spory mezi sousedy, rodinnými klany nebo jinými skupinami vůbec. Hrál se nejčastěji v městských ulicích či na vsi. Mnohdy se účastnila i stovka hráčů. Úkolem bylo vstřelit míč do soupeřovy brány, ale to bylo asi vše, co bylo v pravidlech. Proto nebylo výjimečné, když se zápas změnil v hromadnou rvačku o míč ve stylu - vše je dovoleno. (Radnedge, 1999). Někdy rovněž došlo k záměrnému poškození soukromého a veřejného majetku. Proto byly hry na mnohých místech po celé Anglii kvůli častým střetům bez pravidel zakazovány (Smolík, 2008).

První oficiální zákaz fotbalu byl vyhlášen roku 1313 a tím, kdo ho vyhlásil, byl král Edward II. K zákazům však v historii docházelo častěji, což souvisí s vysokou

oblibou fotbalu a s ním spojeným násilím. Zákazy se týkaly i slavných anglických universit Cambridge a Oxfordu, kde se zákazy týkaly nejen fotbalu, ale rovněž plavání a krom fotbalu i ostatních míčových sportů. (Goldblatt, Acton, 2010).

Veřejných škol se zákazy většinou netýkaly. Z počátku zde šlo o spontánní hru, kde nikterak nebyl určen počet hráčů a zápasu se tak mohl účastnit každý. Proto nebyla nouze o zranění, roztrhané šaty či okopané boty. První polovina 19. století byla pro budoucnost velice významným milníkem, kdy došlo ve fotbale k jeho zásadnímu oživení a rozšíření (Olivová, 1979).

„Jak již bylo uvedeno výše, fotbal byl spíše drsnou zábavou pro nižší společenské vrstvy, při níž se často konzumoval alkohol a konaly výtržnosti v hledištích i na hřišti. Vytvářela se tak divácká tradice tolerující značné odchylky od celospolečensky přijatelného chování“ (Smolík, 2008, str. 27).

Nastává potřeba vytvoření jednotných pravidel. V roce 1863 tak vzniká tzv. Fotbalová asociace (Association Football). Ta společně s univerzitami a dalšími školami vydává první historická pravidla fotbalu. O necelých dvacet let později pak vzniká také první anglická fotbalová liga. „Kopaná na konci devatenáctého století se institucionalizovala. V této pravidly regulované podobě byla exportována z Anglie na kontinent“ (Mareš a kol., 2004, str. 40).

Přelom 19. a 20. století pak přinesl rozšíření fotbalových klubů v anglickém stylu do celé Evropy, většinou šlo o kluby, které vznikaly v blízkosti dělnických komunit. (Smolík, 2008). V meziválečném období násilí na fotbalových stadionech přestávalo a v novinách se začínalo psát o zlepšení chování diváků. Na stadiony začínaly více chodit i ženy a děti. Nejhorší projevy chuligánství, jaké známe dnes, se začaly vyskytovat v polovině 60. let. Šlo o projevy násilí vůči přistěhovalcům, na nichž si chuligáni vybíjeli svou touhu po násilí. Jednou ze zásadních změn v podporování fotbalu v 60. letech byl nový styl povzbuzování. Docházelo k dokonalejšímu organizování fanoušků a především chuligánů, ti na tribunách předváděli synchronizované vlny, zpěvy, chorály či hesla a spolu s tím započali rovněž podporovat tým i na hřištích soupeřů (Smolík, 2008).

Skupiny soustředili svou činnost nejen na sportovní utkání a arény, ale i na okolí stadionů, či ulice měst. V počátcích 80. let již nebylo snadné vyvolávat střety přímo během fotbalových zápasů. Výtržníci proto změnili klubové oblečení za běžné a pokoušeli se vyvolávat střety i mimo stadion, aby se vyhnuli policejnímu dozoru (King, 2009).

Projevy fotbalového chuligánství ve Velké Británii se po tragédii v Bruselu roku 1985 zmírnily. V souvislosti s násilím na utkání Liverpoolu s Turínem došlo k poškození tribun starého stadionu a k usmrcení 39 italských fanoušků. Anglické kluby byly na 5 let vyloučeny ze všech evropských soutěží a přímo v Anglii proběhla zásadní opatření v boji proti fotbalovému násilí. Jako zásadní průlom lze označit zákon, který soudcům umožňoval trestat násilníky zákazem vstupu na stadion, při jehož porušení je viník poslán rovnou do věznice. V souvislosti s tímto rozhodnutím poté v Anglii násilí ze stadionů prakticky vymizelo. Méně násilné fanouškovské subkultury se utvářely i mimo Anglii

V zemích, jako je Itálie, Španělsko, Dánsko a další, se aktivní fanouškovská subkultura vyprofilovala přece jen na méně násilné úrovni, než tomu bylo v 80. letech v Anglii. Mnohé chuligánské skupiny si po Evropě záměrně dávají anglické názvy, nosí britské šály, dresy anglické reprezentace a používají anglické symboly. Na rozdíl od agresivních hooligans tvoří dánští a skotští fandové jinou skupinu fotbalových fanoušků. Na zápasy se obvykle dostavují ve vysokém počtu, vytváří velkmi hlasité prostředí s barevný způsob povzbuzování, nikoliv však s použitím násilí. (Mareš, 2004).

5.2. Západní Evropa

Jak již bylo zmíněno, fotbalové chuligánství je součástí většiny evropských zemí. Vzorem pro evropské násilníky jsou angličtí hooligans. Charakteristickými znaky většiny výtržníků jsou britské symboly, prapory, či anglické chorály. „Fotbalové chuligánství v zemích mimo Anglii však obsahuje i řadu „národních“ specifík a promítají se do něj tradiční mezistátní i vnitrostátní spory mezi jednotlivými etniky, městy či regiony i další historicko-společenské determinanty“ (Mareš, 2004, str. 75). V kapitole budou zmíněné některé země, kde chuligánství představuje, či představovalo vážné společenské problémy.

Belgie

Podobně jako v Anglii i v Belgii musel být vyvinut tvrdý boj s fotbalovým chuligánstvím. Zavedení kamerových systémů na stadionech bylo prosazeno ve stejné době jako v Anglii a v Belgii úspěšně fungují tzv. chuligánské kartotéky. Ke stoprocentnímu vymýcení fotbalového výtržnictví to nepomohlo, organizovanost složek bojující proti tomuto společenskému problému je však zde zcela patrná (Mareš, 2004).

Francie

Francouzská chuligánská scéna je považována za jednu z nejmírnější v Evropě, přestože i zde však existuje několik klubů, které představují výjimky (Paris Saint Germain, Olympique Marseille). Rovněž v Bordeaux, Metách a Nantes fungují chuligánské skupiny. Na národní úrovni se fanoušci Francie příliš neprojevují, což ukázalo i zdejší poměrně klidné mistrovství světa z roku 1998 (Mareš, 2004).

Ve Francii došlo k, pro fotbalový svět, zásadnímu rozhodnutí. V roce 2010 bylo potrestáno šestnáct výtržníků z fanklubu Paris St. Germain, a to doživotním zákazem vstupu na stadiony. Šlo o trest za násilí, které bylo páčáno při utkání s týmem Marseille, při kterém se střetly oba nenáviděné tábory. Jejich boj způsobil těžké zranění muže, který byl v ohrožení života převezen do nemocnice

Itálie

Chuligánství v Itálii mělo v minulosti a místy i dnes úzké spojení se skupinami skinheads. Jejich výskyt byl největší ve městech, jakými jsou Řím či Milano. Na stadionech bujelo násilí, pravidelné byly střety se zbraněmi typu železných tyčí. Fanoušci jsou na některých stadionech dodnes odděleni od hřiště i několikametrovými ploty. Éra skinheads však v dnešní době téměř odezněla (Mareš, 2004).

V roce 2007 došlo v Itálii ke smrtelnému zranění příslušníka policie, které měli na svědomí právě italští fotbaloví chuligáni. Fotbalový svaz vydal prohlášení, v němž bylo oznámeno, že na stadion nebude vpuštěn žádný fanoušek, pokud nebudou splněny bezpečnostní podmínky pro konání zápasu. Rovněž byla posílena pravomoc policie, která nově směla zadržet fotbalového výtržníka až 48 hodin po činu, a to bez podání důvodu.

Italští fanoušci jsou obecně nazýváni tifosi. Jako tifosi jsou však myšleni všichni fandové fotbalu, nikoliv jen ti nejtvrďší. Ti si jednoduše říkají Ultras či Hooligans a jsou vyhlášeni svými hlasitými chorály, věšením transparentů a jinými choreografickými prvky. Na rozdíl od anglických hooligans Italové tolik neholdují alkoholu, díky fotbalu jsou však schopni až fanaticky svůj klub povzbuzovat a vymýšlet složité prvky fandění a již zmiňované choreografie (Carnibella, 1996).

Německo

Fotbal v Německu je považován za fotbal s nejvyšší návštěvností v Evropě, zápasy se pořádají v supermoderních arénách, které jsou povětšinou po střechu. Fanoušci mají povoleno vnášet i vlajky na dlouhých žerdích, což je na mnoha jiných stadionech zakázáno. Návštěvy utkání německé ligy jsou považovány za vysoce hodnocenou společenskou událost.

I v Německu však existuje početná skupina agresivních fanoušků, ve snaze o jejich potlačení je sázeno především na prevenci. Zavedeny byly tzv. registry, v nichž jsou zapsáni všichni fanoušci se sklony k násilí, kteří jsou pravidelně monitorováni. Na konci roku 2007 registry v Německu obsahovaly 8400 fanoušků se sklony k násilí. Výtržníkům recidivistům je policii dovoleno zabavit občanský průkaz před jakýmkoliv rizikovým utkáním a má také pravomoc omezit jejich svobodu pohybu. Důkladně propracovaná je v Německu síť informátorů, kteří velmi dobře vědí o situaci uvnitř nejtvrďších jader fotbalových fanoušků a úspěšně tak monitoruje jejich pohyb.

Holandsko

Holandští hooligans jsou nechvalně proslulí, byli první, kdo se střetával s Brity a i současná scéna zde je velice silná. Liga samotná je díky vysokému počtu klubů na relativně malém území plná rizikových utkání. Fanoušci necestují na venkovní utkání příliš daleko a jednotlivé zápasy pak mívají formy derby mnohem častěji, než v jiných zemích. Fotbaloví chuligáni zde nikoho netolerují, výtržnosti rvačky jsou zde velice časté a proto se řadí mezi nejnebezpečnější fotbalové chuligány na světě.

Španělsko

Na rozdíl od Holandska se ve Španělsku násilí na stadionech objevuje jen ve velmi malé míře. Španělský fotbal patří jednoznačně do evropské i světové špičky a popularita a sledovanost se ve Španělsku pohybuje ve vysokých číslech. Proto je zde každý fotbalový zápas příjemným svátkem s krásnou atmosférou (Mareš., 2004).

5.3. Východní Evropa

Počátek 90. let nebyl nikterak spojen s působení hooligans či jiných obdobných skupin. Nic podobného zde nefungovalo. K násilí docházelo, avšak nikoliv k organizovanému a většinou bylo samovolné a bylo to spíše z etnických důvodů. Později se však na východě Evropy vzali za vzor Británii, část zemí byla ovlivněna i italskými ultras divácké násilí se na zdejších stadionech rychle rozmohlo. Tato situace vznikla především ruku v ruce s pádem komunismu (Mareš, 2004).

Bulharsko

První organizované skupiny fanoušků se v Bulharsku začaly objevovat v 90. letech dvacátého století, a to především v největších bulharských městech Sofii a Plovdivu. Mezi těmito městy dodnes panuje mimořádná rivalita. Fanouškovské skupiny v Bulharsku tíhnou k pravicovému extremismu, na stadionech tak není neobvyklé spatřit transparenty s neonacistickou symbolikou a verbální projevy mají co do činění

k hanlivým označováním národnostních menšin, především Turků, Romů a Albánců. Netvrdí jádro mají v Bulharsku fanoušci obou hlavních sofijských klubů Levski s CSKA. Výtržnosti se povětšinou objevují především na ligových utkáních a utkání bulharské nebývají problémová (Mareš, 2004).

Chorvatsko

Chorvatsko je zemí bývalé Jugoslávie. Kde o násilnosti mezi fotbalovými fanoušky nebyla nouze. Docházelo k velmi tvrdým střetům, což mělo za výsledek přijetí tzv. Fanouškovského zákona. Podle něho je jakýkoliv projev násilného chování na stadionech či halách považován za trestný čin. Plošně byla zakázána konzumace alkoholu a jakékoliv pokusy o zakrývání obličeje, ať už šátkem, tak jinou pokrývkou. Chorvatský přístup k diváckému násilí dnes patří k nejtvrdějším přístupům v Evropě vůbec.

Polsko

Situace v polském fotbale patří již delší dobu k nejméně vážným na světě a již delší dobu je kritická. Neonacisté na stadionech pravidelně vyvolávají násilné krvavé střety. Přestože se fotbal v Polsku těší dlouhodobě velké oblibě obyvatelstva, boj s násilím na stadionem není příliš úspěšný. Skupiny radikálů nejsou devizou pouze velkých klubů, vlastní skupiny se tvoří i u klubů lokálních a násilnosti tak nejsou vidět jen v utkáních první ligy, ale i v nižších soutěžích. Mezi členy radikálů pak platí nepsané zákony, podle nichž fotbaloví chuligáni nikdy nemají spolupracovat s policií a nikdy neudávají další výtržníky. Násilné projevy nejsou pouze problémem domácí ligy. Fanoušci polských klubů s oblibou zajíždějí i do okolních zemí, o čem bylo možné se přesvědčit i v nedávných dnech v Ostravě, kde docházelo k projevům násilí na utkání se Spartou Praha Ostravou, a to právě především ze strany polských chuligánů z Katowic (Mareš, 2004).

Rusko

Rovněž ruští chuligáni patří do skupiny chuligánů s nejbrutálnějšími projevy v Evropě. Původ ruského chuligánství sídlí v radikálních skupinách moskevského Spartaku. Chuligánské gangy v Rusku začaly vznikat na počátku 90. let a počet násilných střetů v těchto letech prožíval raketový vzestup, a to nejen na stadionech. V růstu mají původ střety fanoušků soupeřících týmů v odlehlých místech, stanicích metra, parcích a místech, kde nebudou pod dohledem policie. Zároveň se oblékají do běžného oblečení, aby nevyčnívali vzhledem a nepoutali tak zbytečnou pozornost (Mareš, 2004).

Z předcházejících kapitol vyplývá, že násilí na fotbalových stadionech a jeho řešení je globálním problémem, se kterým se však podle některých scénářů dá úspěšně bojovat. Projevy násilí se vyskytují po celé Evropě a je patrné, že boj s ním se zatím daří lépe řešit na západě. Na východě Evropy je třeba ho neustále stupňovat a právě řešení boje s výtržníky je i jedním z cílů této práce. Kapitoly 2 – 5 sloužily k vysvětlení pojmů, které úzce souvisejí s problematikou výtržnictví, nejčastějšími projevy násilí, ale i s charakteristikou chování fotbalových výtržníků, agresí či hostilitou. V následujících kapitolách se již práce věnuje praktické části a výzkumnému projektu.

Obrázek 1: Příklad fotbalového chuligána

(Zdroj: www.google.com/obrázky)

6. Metodologie

Praktická část mé závěrečné práce je zaměřena na popsání legislativního prostředí českého fotbalu včetně kompletního seznámení se zákony, které jsou s fotbalovým prostředím nejčastěji diskutovány, a zásadními dokumenty, které vznikly právě z důvodu lepšího usměrňování a pochopení fotbalového dění. Jako hlavní část praxe byl zvolen průzkum mezi zaměstnanci pořadatelských služeb několika předních českých klubů či personálních agentur, které klubům poskytují pracovní sílu právě k tomuto účelu. Konkrétně se jednalo o dotazníkové šetření se členy pořadatelských služeb několika pražských, středočeských klubů a dvou klubů z Ústeckého kraje.

6.1. Projekt a jeho fáze

Projekt byl prováděn v období mezi podzimem roku 2013 a březnem 2014. Je rozdělen do několika fází a jeho výstupem by měla být informace, zda a jak jsou pořadatelské služby připraveny na dohled nad bezpečným průběhem v utkáních nejvyšší české fotbalové ligy.

- 1. fáze – Vymezení legislativy
- 2. fáze – Sběr dat
- 3. fáze – Uspořádání a vyhodnocení dat
- 4. fáze – Nápad na zlepšení

Častým jevem v praxi je využívání kvantitativních i kvalitativních metod výzkumu, protože se postupem času začala zdůrazňovat jejich komplementarita, přičemž jejich pořadí, váha či teoretická východiska se liší dle konkrétního problému. (Hendl, 2008) Smíšený model výzkumu bude v této práci použit tak, že se zjistí data jak z kvalitativního výzkumu, tedy rozhovorů a kvantitativního, který reprezentuje písemné dotazování (Madarová, 2012).

Kvalitativní výzkum

Kvalitativní přístup je v psychologických vědách možné definovat jako přístup využívající principů jedinečnosti, neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky. V jeho rámci pracujeme cíleně s reflexivní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání. Pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných psychologických fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod (Miovský, 2004).

Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum je metoda zaměřující se na sběr kvanta informací (nezaměřuje se na kvalitu, ale množství - kvantitu). Jednou z nejpoužívanějších a nejjednodušších metod kvantitativních výzkumů je dotazníkové šetření.

6.2. Metody a techniky výzkumu – dotazníkové šetření

6.2.1. Příprava dotazníkového šetření

Tato etapa a především úroveň přípravy jsou velice důležité pro kvalitu práce. V zásadě určují, zda budou zjištění pro praxi použitelná. Při nedostatečné přípravě lze předpokládat, že může docházet k závažným posunům ve zjištěních, které v dalších etapách už nejenže nejde eliminovat, ale mnohdy je nemožné je vůbec postřehnout.

Přípravnou část můžeme shrnout do těchto kroků:

- Formulace výzkumného problému a definování cílů výzkumu
- Rozhodnutí o cílové populaci a výběrové metodě
- Rozhodnutí o způsobu sběru dat
- Návrh výzkumného nástroje, dotazníku

6.2.2. Formulace výzkumného problému

Cíle této práce byly definovány v kapitole č. 2 a právě tento dotazník by měl k jejich dosažení pomoci z největší části. Dotazník byl sestaven tak, aby byl srozumitelný a měl jasnou vypovídací schopnost. Skládá se jak z otázek uzavřených tak i z otevřených. Respondenti tak odpovídali vlastními slovy, rovněž však vyplňovali jednoznačně na předem určené otázky typu ano x ne. Tematicky je dotazník zaměřen na celkový pohled pořadatelů na české fotbalové prostředí, snaží se nalézt nejzávažnější problémy týkající se výtržnictví z jejich vlastního pohledu. Zároveň se snaží zjistit osobní přístup pořadatelů k jejich zaměstnání a důvody a možnou motivaci k práci pořadatele.

6.2.3. Výběr respondentů

Součástí každého dotazovacího šetření je výběr jednotek, které budou podrobeny dotazování na základě určitých společných znaků. Proces výběru vzorku dělíme na několik základních kroků: vymezení cílové populace – stanovení základního souboru (koho se budeme ptát), určení techniky výběru vzorku – výběrové postupy (jak budeme vybírat respondenty) a stanovení velikosti vzorku (kolika lidí se budeme dotazovat).

Společný znak skupiny oslovených respondentů pro tuto práci je jednoduchý. Je jím zaměstnání v pořadatelské službě. Šetření probíhalo po dobu 3 měsíců v Ústeckém a Středočeském kraji a na území hlavního města Prahy. Celkový počet dotazovaných činil 137 osob. Data byla sbírána osobně nebo pomocí třetí osoby (jiného pracovníka fotbalového klubu). Podrobnější struktura vzorku respondentů včetně grafického znázornění je uvedena ve výsledkové části (viz. Kapitola 8).

6.2.4. Pilotáž

Pilotáží rozumíme součást předvýzkumu, ve které se na malém vzorku zkoumaných osob ověřuje např. správnost, srozumitelnost a vhodnost formulace otázek v plánovaném dotazníku nebo rozhovoru. K pilotáži se přistupuje v okamžiku, když už je dotazník vyhotoven a je potřeba ho otestovat. Předcházíme tím nežádoucím situacím, lze

zde odhalit chyby a nepřesnosti, ke kterým mohlo během tvorby dotazníku dojít a které obvykle bývají odhaleny až v průběhu dotazníkového šetření. Může docházet ke špatnému pochopení určitých otázek ze strany dotazovaného, špatné formulaci či nesrozumitelnosti otázek dalších. Pilotáž se většinou provádí na malém vzorku respondentů. Pokud však takový vzorek není k dispozici, mohou jakou nouzové řešení pomoci spolupracovníci, rodinní příslušníci či přátelé.

V případě tohoto dotazníku proběhla pilotáž přímo na vzorku pěti respondentů z členů pořadatelských služeb, kteří byli k dispozici. Pilotáž proběhla dva týdny před samotným začátkem šetření. Po jejím vyhodnocení došlo jen k několika nepatrným úpravám dotazníku.

6.3. Metody a techniky výzkumu - Rozhovory jako technika sběru dat

Rozhovor jako technika sběru dat spadá pod metody kvalitativního výzkumu. Ten se od kvantitativního liší tím, že nesumarizuje primárně statistická data. Snaží se dostat více do hloubky předmětu zkoumání a snaží se získat odpověď na otázku proč. Ze strany osoby tazatele je důležité vytvoření vhodných podmínek a správné vyhodnocení získaných informací. Rozhovor tvoří tři části:

- Úvodní
- Stěžejní
- Závěrečná

Úvodní část slouží k uvolnění atmosféry a prolomení bariér mezi tazatelem a dotazovaným, stěžejní část je zásadní pro vyhledání nejdůležitějších informací a závěrečná část pak slouží k doplnění určitých důležitých informací.

Rozhovory jako dotazovací technika jsou vhodné z toho důvodu, že jejich vypovídací schopnost je relativně vysoká. Rozhovory k tématu jsem vedl nejprve s nadřizenými zaměstnanci či manažery klubů, kteří mají na starosti bezpečnost na utkáních české fotbalové ligy. Dalšími dotazovanými pak byli bývalí zaměstnanci pořadatelských služeb, kteří dnes pracují v jiném odvětví. Schémata obou rozhovorů jsou zanesena v přílohách. Tazatelem u všech rozhovorů jsem byl já osobně, dotazovaných osob bylo

celkem šest (tři manažeři a tři bývalí zaměstnanci). Rozhovory byly vedeny zprvu narativní formou, kdy dotazovaný vyprávěl o situaci v českém fotbalu či vlastních zkušenostech ze setkání s výtržnictvím na stadionech.

Zvoleným typem pro stěžejní část rozhovorů je částečně standardizovaných otázek (viz. příloha).

6.3.1. Standardizovaný rozhovor

Standardizovaný rozhovor je metoda sběru dat, při níž tazatel postupuje přesně podle předem vypracovaného schématu. Existuje počet předem určených otázek, které musejí být zodpovězeny a které jsou tázanému předkládány ve stejném sledu a formě.

Na rozdíl od standardizovaného, částečně standardizovaný rozhovor je metodou, v níž je záměr a cíl sice stále pevně stanoven, uvolňuje se však taktika jeho vedení, není nutné dodržovat pořadí a formulaci otázek, ale je nutné dotknout se všech předem stanovených oblastí.

Pro účely této práce byly zvoleny dva polostandardizované rozhovory. První z nich byl veden se dvěma zaměstnanci manažerských pozic prvoligových českých fotbalových klubů, jedním zaměstnancem probační a mediační služby a jedním manažerem FAČR. Druhý byl zaměřen na bývalé zaměstnance poradatelských služeb. Průměrný čas každého rozhovoru byl 45 minut a byl zaměřen především na práci poradatelských služeb, možné cesty v otázkách bezpečnosti českého fotbalu a o boji proti fotbalovému násilí u nás. V příloze je přiložené schéma polostandardizovaného rozhovoru.

7. Představení legislativy v prostředí fotbalu

Povědomí o zásadních zákonech, vyhláškách, smlouvách, či místních ujednáních ve fotbalovém prostředí jsem získal během rozhovorů s předními bezpečnostními představiteli několika českých klubů. Zásadní informace o Dohodě mezi Policií ČR a FAČR jsem obdržel od bezpečnostního ředitele FAČR, tudíž jsem si dovolil tuto kapitolu zařadit do praktické části diplomové práce

7.1. Evropské legislativní prostředí

Zatímco dnes je v oblasti sportu větší část aktivit evropské politiky směřována na potírání rasismu a jeho projevů, dříve tomu tak nebylo. Důraz byl kladen v první řadě na eliminaci vandalismu a potírání nepřiměřeného násilí mezi gangy (Anglie), ale i mezi veškerými aktéry fotbalových zápasů. Evropská politika však i dnes přináší nemalé množství právních norem se snahou neustále potírat výtržnictví, a to nejen v podobě vandalismu či násilí, ale klade rovněž důraz na rasismus, xenofobii či různé druhy extremismu.

V dnešním fotbalovém světě je ve většině zemí vypracována dostatečná legislativní úprava, jež vymezuje správný způsob pořádání fotbalových utkání a v níž je uspokojivě vysvětleno, jakým způsobem nejlépe zabránit výtržnostem souvisejících s rizikem, které v některých utkáních hrozí. Základem legislativy většiny zemí je legislativa Velké Británie, která dokázala překvapivě úspěšně změnit svůj přístup k fotbalu a během pár desítek let zásadně změnila svou ligu na jednu z nejbezpečnějších vůbec.

V oblasti fotbalové legislativy operují dva základní typy organizací. Jedná se o vládní a nevládní organizace.

Na nadnárodní úrovni z důvodu fotbalového násilí existují základní legislativní mezinárodní normy. Je to v první řadě Evropská úmluva o diváckém násilí a neslušném chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech. Neméně důležitou

normou je usnesení Rady Evropy č. 2006/C-322/01, upravující fotbalové chuligánství na justiční a policejní úrovni EU.

7.1.1. Evropská úmluva o diváckém násilí a neslušném chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech

Jedna z nejzákladnějších listin evropského sportu byla podepsána v Štrasburku dne 19. 8. 1985 členskými státy tehdejší Evropské unie a dalšími přidruženými zeměmi Rady Evropy, a to z důvodu znepokojení z nevhodného chování diváků na sportovních akcích, zejména pak na fotbalových utkáních. Všechny podepsané státy se tímto zavázaly k akceptování praktických opatření v oblasti prevence, kontroly a potlačování násilí. Došlo k rozhodnutí o vytvoření stálého výboru, který měl za úkol sledovat dění v oblasti diváckého násilí, přijímat doporučení, evidovat a reagovat na změny trendech sportu a diváckého násilí. Zdůrazňován byl významný příspěvek mezinárodnímu porozumění sportu, a to zejména z důvodu vysoké četnosti fotbalových zápasů národních týmů i klubů evropských států.

Úmluva výrazně doporučuje základní opatření ve třech oblastech:

Oblast prevence

Preventivní opatření všeobecně slouží k tomu, aby se pořadatel utkání pokusil logicky nečekaným a nežádoucím situacím předejít. Většina takovýchto opatření se dá v jisté míře předpokládat na většině velkých sportovních akcí, i když fotbalové prostředí má zjevně jistá specifika. Nelze očekávat, že např. Maraton v Sydney bude vyhlášen rizikovější sportovní akcí než fotbalové utkání mezi Partizanem a Červenou Zvezdou Bělehrad pouze proto, že se ho zúčastní několikanásobně více lidí. Je třeba logicky dojít k faktu, že 10 000 lidí na utkání v Bělehradě s velkou pravděpodobností napáchá několikanásobně větší škody, než půl milionu lidí na maratonu. Proto je prevence důležitá a každá sportovní akce je jistou měrou specifická a jedinečná.

Dostaneme-li se ke konkrétním preventivním opatřením, jsou jimi zajištění pořádku před stadionem, na stadionu a na všech přístupových cestách, opatření na oddělování skupin fanoušků obou protivníků, důsledná kontrola prodeje vstupenek, nepovolení vstupu agresivních či podnapilých osob do prostor stadionu, bezpečnostní kontroly při všech vstupech, zákaz vnášení nepovolených předmětů, alkoholu či

pyrotechniky, jasné rozdělení pravomocí mezi pořádkovou službu a bezpečnostní složky státu, apod.

Oblast spolupráce

Spoluprací jsou zde myšleny zásady výměny informací mezi kluby, pořadateli i policejními složkami obou zúčastněných států, především pak informace získané o předchozích nepokojích způsobených účastníky probíhající sportovní akce. Pro tento účel je vytvořen tzv. Institut přípravných jednání, jenž je zodpovědný za pořádání konzultací mezi oběma zúčastněnými. Ty by se měly konat nejpozději dva týdny před daným sportovním kláním.

Oblast represe

Nejedná se tu o konkrétní represí myšleno jako fyzické potlačování násilí. Jde o kooperaci v oblastech trestání a eliminování původců výtržností na fotbalových zápasech s důrazem na rychlou identifikaci původce a následnou deportaci výtržníka do jeho země. Kladen je důraz na možnost trestního řízení delikventů v zemi původu.

Rada Evropy monitoruje fotbalové dění na území členských států. Pořádá hodnotící mise, vytváří síť nových příkladů bezpečnosti a pomáhá implementovat programy do zemí s problematickou základnou fanoušků. Státy jsou naopak povinny na oplátku předkládat výboru Rady Evropy výroční zprávy o stavu a přijatých krocích ze strany úmluvy.

7.1.2. Usnesení Rady Evropy č. 2006/C-322/01

K tomuto usnesení došlo 4. prosince 2006 a bylo jím nahrazeno a upraveno usnesení z roku 2001. Jednalo se o „schválení aktualizované příručky s doporučeními pro mezinárodní policejní spolupráci a opatřeními k předcházení násilí a výtržnostem a jejich zvládnutí při mezinárodních fotbalových zápasech, které se týkají alespoň jednoho členského státu“.

Hlavním důvodem usnesení byl zvyšující se počet evropských soutěží, který dodával fotbalovým záležitostem nový evropský rozměr. Je zde popisována především důležitost předávání informací mezi členskými státy. K usnadnění tohoto procesu má každý členský stát zřídit tzv. informační středisko (NFIS). To má dopomoci ke konkrétnějším informacím v boji proti násilí na evropských fotbalových stadionech. Výměna informací mezi jednotlivými NFIS má přispívat k veřejnému pořádku, klidu a bezpečnosti, a tím se zaměřit na účinné využití dostupných zdrojů. Rovněž se má zaměřit na podporu úzké mezinárodní policejní spolupráce v přístupu policie k fotbalovým záležitostem.

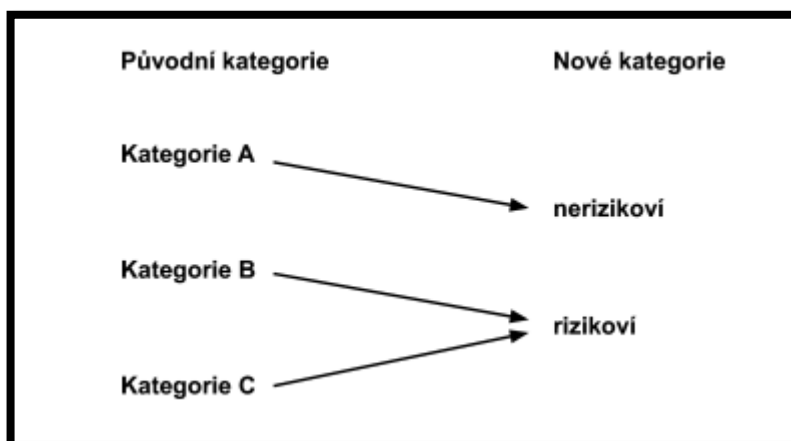
Hlavní úkoly NFIS:

- podpora příslušných vnitrostátních orgánů na základě analyzování a vyhodnocování informací týkající se politiky věcí spojených s fotbalem.
- analýza rizik týkající se jeho vlastních klubů a reprezentačního mužstva dané země.
- v souladu s použitelným vnitrostátním nebo mezinárodním právem by mělo být příslušné NFIS odpovědné za správu osobních údajů o rizikových fanoušcích.
- NFIS rovněž může rozšířit výměnu důležitých informací na další orgány vymáhající právo, jež přispívají k bezpečnosti a veřejnému pořádku.

Usnesení pak v následujících kapitolách konkretizuje postup výměny informací mezi danými NFIS. Rozděluje informace na všeobecné a osobní, detailní postup výměny informací mezi konkrétními zeměmi během konání mezistátního utkání či mistrovství. Dále pak vymezuje přípravy prováděné policejními silami a organizování spolupráce mezi nimi a pořadateli. Stanovuje strategické cíle mediální politiky. Tím hlavním cílem by mělo být zajištění spolupráce policejních orgánů se sdělovacími prostředky a poskytnutí příslušných policejních pokynů návštěvníkům zápasů z důvodů jejich bezpečnosti. Dalším z neméně důležitých bodů je úloha pořadatele mezistátních zápasů a popis kritérií, která by měl pořadatel splnit.

Významná část je věnována vyhodnocování rizikovosti utkání a definici rozdílu mezi rizikovými a nerizikovými fanoušky. Zásadním rozhodnutím byla změna kategorizace rizikovosti fanoušků ze tří stupňů na pouhé dva (viz. obrázek 1).

Obrázek 2: Kategorie rizikivosti fanoušků dle Rady EU

Definice „rizikového“ fanouška

Osoba, známá nebo neznámá, jež může představovat případné riziko pro veřejný pořádek nebo chování nebezpečné pro společnost, ať už plánované nebo spontánní, během fotbalové akce nebo v souvislosti s ní.

Definice „nerizikového“ fanouška

Osoba, známá i neznámá, jež nepředstavuje riziko zapříčinění násilí nebo nepokojů nebo přispění k nim, ať už plánovaně nebo spontánně, během fotbalové akce nebo v souvislosti s ní.

7.2. Legislativní prostředí ČR

České legislativní prostředí ještě před nedávnou dobou bylo v takové situaci, že zde chyběl potřebný zákon, který by podrobněji definoval, jakým způsobem nahlížet a trestat přestupky či trestné činy spáchané ve sportovním, přesněji pak fotbalovém diváckém prostředí. Ve fotbalovém prostředí, lépe řečeno na stadionech při mistrovských zápasech stále častěji docházelo k činům, které by jinde byly považovány za trestné. Za potřebí bylo definovat právní normy, které by konkrétně popisovaly a výlučně by postihovaly právě činy spáchané na fotbalovém stadionu nebo jeho přilehlém okolí. Snadná cesta v tomto směru mohla být po vzoru Velké Británie, která se s problematikou diváckého násilí vypořádala nadmíru úspěšně. Tamější právní systém je však položen na zcela odlišných základech než náš. Jejich anglosaské právo používá zcela jiné prostředky,

jak měnit a usměrňovat zákon ku prospěchu společnosti. Anglie byla schopna během několika let pomocí zákonů postavených na precedencích zcela změnit politiku fotbalových utkání. (MURPHY P., WILLIAMS J., DUNNING E., 2001) Britům bylo po nešťastném roce 1985 zakázáno účastnit se evropských soutěží kvůli vysoké koncentraci násilí při jejich domácích i mezistátních zápasech, a to původně na dlouhých 5 let. Trest byl nakonec zkrácen, avšak kroky, které v problematice fotbalového násilí učinila vláda Margaret Thatcherové, byly rezolutní. Bylo rozhodnuto o zrušení sektorů stání, kde k násilnostem docházelo nejpravidelněji. Rovněž byly odstraněny ploty mezi tribunou a hřištěm, díky kterým hrozilo umačkání.

Pro obecnější pohled je vhodné připomenout nejdůležitější zákony či platné právní normy, které jsou zásadní pro oblast sportu a popisují:

7.2.1. Zákonné normy ČR

- Zák. č. 1/1993 Sb. – Ústava ČR
- Zák. č. 115/2001 Sb. „O podpoře sportu“
- Zák. č. 40/2009 Sb. trestní zákoník
- Zák. č. 141/1961 Sb. trestní řád
- Zák. č. 200/1990 Sb. „O přestupcích“
- Zák. č. 101/2000 Sb. „O ochraně osobních údajů“
- Zák. č. 273/2009 Sb. „O Policii České republiky“
- Zák. č. 84/1990 Sb. „O právu shromažďovacím“
- Zák. č. 133/1985 Sb. „O Požární ochraně“
- Zák. č. 37/1989 Sb. „O ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi“

Zdroj: Interní zdroj FAČR

7.2.2. Dohoda mezi Policií ČR a FAČR

Poslední verze dohody mezi Policií ČR a FAČR byla podepsána v únoru roku 2013. Původní smlouva o spolupráci byla sepsána už roku 2009. Tehdy šlo o bezprostřední reakci na Zákon o Policii ČR. Jako zásadní bod zde stále figuruje fakt, že

Policie ČR smí do utkání zasáhnout až poté, co dostanou výzvu pořadatele. Zároveň pak policie smí zápas zrušit, nedojde-li k naplnění smluvených podmínek k povolení jeho konání. Rovněž právě policie je tím, kdo rozhodne o rizikovosti určitého utkání.

Dohoda je kvalitním nástrojem pro zajištění bezpečnosti v souvislosti se sportovními akcemi a je pákou pro disciplinární komisi FAČR či pro MV ČR v případě správního řízení s výtržníky. Ve vztahu ke klubům dohoda jednoznačně definuje, co má splňovat infrastruktura stadionu, jak má vypadat integrované řídicí středisko stadionu, jak má efektivně fungovat pořadatelská služba a rovněž jasně vymezuje povinnosti a pravomoci role bezpečnostního manažera. Bezpečnostním manažerem je rozuměna pověřená osoba, která během utkání komunikuje s policií i pořadatelskou službou a měla by mít cit pro okamžité vyhodnocování nastalých situací pro jejich efektivní řešení. Důležitou kapitolou „dohody“ je místní ujednání. To obsahuje základní souhrn vstupních informací o utkání a o specifikaci přijatých opatření ze strany pořadatele a Policie ČR. Definuje povinnosti a odpovědnosti zúčastněných. Jeho přílohou je pak důležité hodnocení stadionu před utkáním, v němž jsou definovány zásadní body, jako např.:

- Kde je vybudována řídicí místnost
- Zda výhled z ní je možný na všechny divácké sektory
- Zda je vybavena monitory pro záznam kamerového systému
- Zda je vybavena rozhlasovým systémem k oslovení diváků
- Zda jsou účinně odděleny sektory fanoušků obou soupeřů
- Zda je stadion vybaven efektivním kamerovým systémem

V dohodě je rovněž podrobně vyznačena podoba spolupráce mezi Policií ČR a pořadatelskými jednotkami, nové trendy v komunikaci, definovány jsou podmínky, za nichž je zákrok policie na stadionu nevyhnutelný. Závěrem je nutné dodat, že dle dohody je i při zajištění součinnosti policie hlavní břemeno odpovědnosti za bezpečnost na stadionu stále na pořadateli.

7.3. Oprávnění pořadatelské služby

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit v jakém aktuálním stavu připravenosti se nachází pořadatelské služby na fotbalových zápasech české nejvyšší ligy.

Každý člen pořadatelských služeb by si však měl v první řadě uvědomit, že určité pravomoci zabránit výtržnictví má nejen jako člen pořadatelských služeb, ale i jako obyčejný občan ČR. Situace, ke kterým může dojít, vymezují následující zákony:

- Omezení osobní svobody (§ 76 trestního zákona)
- Nutná obrana (§29 trestního zákona)
- Krajní nouze (§28 trestního zákona)

7.3.1. Omezení osobní svobody

§76, odst. 2 trestního řádu přímo definuje omezení osobní svobody takto: „Osobní svobodu osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté, smí omezit kdokoli, pokud je to nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Je však povinen tuto osobu předat ihned policejnímu orgánu, příslušníka ozbrojených sil může též předat nejbližšímu útvaru ozbrojených sil nebo správci posádky. Nelze-li takovou osobu ihned předat, je třeba některému z uvedených orgánů omezení osobní svobody bez odkladu oznámit.“

Je tedy patrné, že spáchá-li někdo (v našem případě na fotbalovém utkání, před ním nebo po něm) trestní čin, člen pořadatelské služby je zcela oprávněn takovou osobu zadržet až do příjezdu Policie ČR. Je samozřejmé, že během utkání dochází k hromadně páchaným trestným činům a zadržet pachatele je tudíž mnohdy velice složité. Na místě je však otázka, kolik z nich a zda vůbec jsou si členové pořadatelské služby vědomi tohoto svého práva.

7.3.2. Nutná obrana

Paragraf §29 trestního zákoníku tvrdí toto. „Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“

Platí, že nutnou obranou lze považovat za přiměřenou v případech, kdy násilí hrozí či trvá, zároveň útok nelze odvrátit jiným způsobem, je však nutné si uvědomit, že způsobený následek nesmí být v zjevném nepoměru k následku, který hrozil.

Nutnou obranu lze tudíž použít, kdykoliv je někdo napaden nebo existuje pravděpodobnost hrozby násilí. Napadená osoba, či osoba přítomna napadení, má pak právo použít přiměřenou sílu, nutnou k eliminaci útočníka. Mezi nutnou obranou a nepřiměřenou obranou však existuje mnohdy velice tenká hranice. V nemalém množství případů dochází v paradoxu, že ten, kdo se pouze bránil agresivitě útočníka, nakonec odejde od soudu jako viník incidentu, protože agresorovi způsobil újmu větší, nežli byla podle soudu snesitelná. Právě toto je často důvodem, proč pořadatelské složky nechávají projevy násilí na stadionech zčásti bez odezvy. (zdroj: Rozhovory s pracovníky).

7.3.3. Krajní nouze

Paragraf §28 trestního zákoníku – krajní nouze, je do značné míry podobný předchozí interpretaci zákona o nutné obraně. Popisuje přiměřené a zákonem povolené chování člověka v hraničních případech, kdy hrozí nebo trvá násilí. Konkrétní znění zákona je následující. „Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není trestným činem.“

Zákon však zároveň vymezuje, že o krajní nouzi nejde v případech, při kterých bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak, anebo v případech, kdy způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.

7.4. Probační a mediační služba

Probační a mediační služba je orgánem České republiky pod dohledem Ministerstva spravedlnosti, který v trestním řízení zajišťuje výkony probace a mediace. Ministr spravedlnosti zřizuje tzv. Radu pro probaci a mediaci jako svůj poradní orgán. Právní úprava probační a mediační služby je obsažena v zákoně č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě. Hlavou celé Probační a mediační služby je ředitel,

jmenovaný ministrem spravedlnosti. Konkrétní pracovní úkoly služby plní tzv. probační úředníci či asistenti. Úředníkem se může stát každý občan ČR, který je bezúhonný, svéprávný a má vysokoškolské magisterské vzdělání.

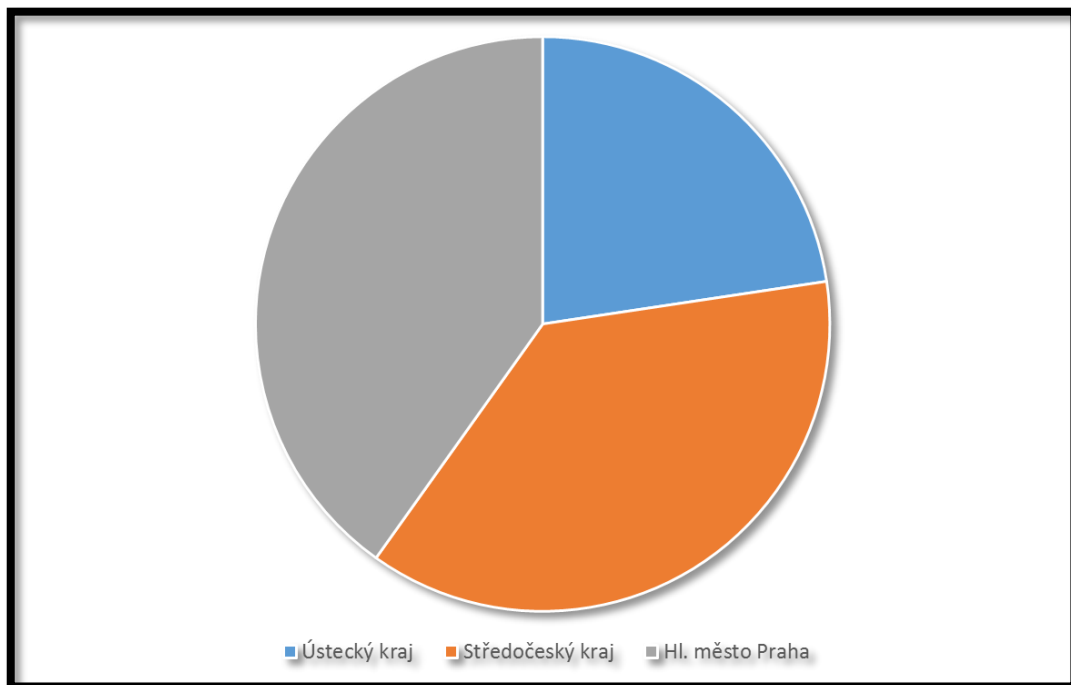
Činnost služby je vymezena na probaci a mediaci. Probace je zaměřena na výkon dohledu nad obviněnými, obžalovanými nebo odsouzenými, dále pak na kontrolu výkonu uložených alternativních trestů, sledování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění. Neméně důležitou činností je pak pomoc obviněnému při zapojování se zpět do běžného života. Mediace je pak rozuměna jako mimosoudní poskytování řešení sporu mezi obžalovanými a poškozenými. Obviněnému poskytuje odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.

Zákon o probační a mediační službě je pro prostředí fotbalových zápasů zásadní. Soudy jsou díky němu pověřeny možností trestat fotbalové výtržníky zákazy vstupu na stadiony a to až v maximální možné délce 10 let. Nejde však pouze o fotbalová utkání, trest se může týkat rovněž koncertů, setkání či jiných společenských akcí. V rozhovorech s nadřízenými bezpečnostními pracovníky jsem však zjistil, že tyto alternativní tresty pro agresivní fanoušky nejsou využívány v plné síle. Činnost probačního úředníka je založena na spolupráci s Policií ČR. Delikvent potrestaný zákazem vstupu na stadion je povinen se dostavit v době konání sportovní akce na služebnu policie. Nutná je tedy jeho fyzická přítomnost. Čas, kdy se odsouzený má dostavit, je vymezen tak, aby neměl možnost akce navštívit. V případě porušení tohoto příkazu hrozí odsouzenému náhradní trest odnětí svobody. Trest platí na území ČR, pokud se však odsouzený rozhodne odcestovat na zápas v zahraničí, může se stát, že na zápas rovněž nebude vpuštěn.

8. Výstupy z dotazníkových šetření

Dotazníkové šetření sloužilo jako hlavní metoda k dosažení cílů stanovených v kapitole 2. Otázky byly směřovány na členy pořadatelských služeb, kteří dohlíží na plynulý průběh fotbalových utkání nejvyšší české fotbalové ligy. Dotazníkové šetření probíhalo v rozmezí tří měsíců na podzim roku 2013 a jednoho měsíce na jaře roku 2014. Jednalo se o členy pořadatelských služeb fotbalových klubů z Ústeckého kraje, Středočeského kraje a klubů na území hlavního města Prahy. Poměr pořadatelů jako zástupců jednotlivých krajů je zaznamenán v následujícím grafu.

Graf 1: Rozdělení dotazovaných členů pořadatelských služeb podle krajů působnosti

Zdroj: Dotazníkové šetření

Přesný počet dotazovaných zástupců jednotlivých krajů dokládá následující tabulka.

Tabulka 1: Zastoupení jednotlivých krajů

Zastoupení jednotlivých krajů	
Ústecký kraj	31
Středočeský kraj	51
Hl. město Praha	55

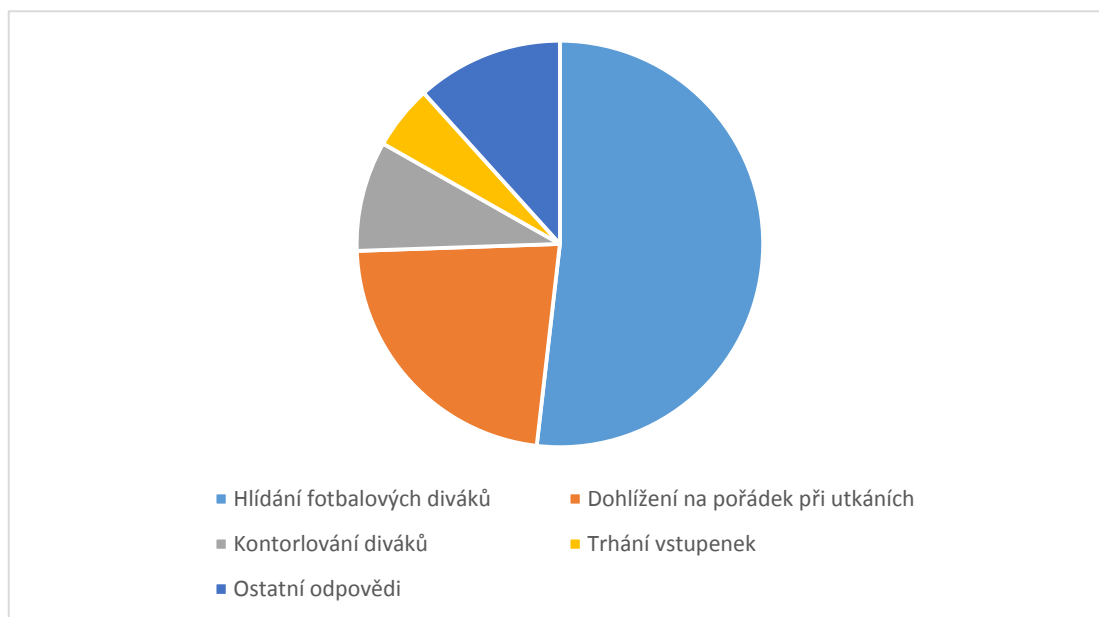
Pořadatelé z těchto krajů byli k dotazníku vybráni především proto, že Praha se těší největšímu zájmu fotbalových diváků, působí zde čtyři prvoligové kluby a pro dotazování tak zde byla nejvhodnější možnost. Zároveň já, jako ten, kdo výzkum prováděl, jsem studentem pražské školy a měl jsem tak snadnou dostupnost k provedení výzkumu. Středočeský kraj je v zastoupení ze stejného důvodu a Ústecký kraj je mým rodným krajem. Počet jednotlivých zástupců není stejný, což je zapříčiněno právě odlišným počtem klubů v jednotlivých krajích.

8.1. Otázky zaměřené na přístup pořadatele ke svému zaměstnání

Otázky 2 – 5 jsou zaměřeny na individuální přístup jednotlivých členů pořadatelských služeb ke své práci. Především se snaží zjistit, jak svou práci pocitově vnímají, co je hlavním důvodem toho, že si právě tuto práci vybrali a co je jejich hnacím prostředkem k tomu, aby je tato práce naplňovala.

Druhá otázka dotazníku byla schválně položena tak, aby byl pořadatel schopen popsat svou práci jednoduše svými slovy – většina dotazovaných zde odpovídala ve smyslu, že náplní práce je hlídání fotbalových diváků a dohlížení na pořádek při utkáních. Výčet několika nejčastějších odpovědí vymezuje následující graf.

Graf 2: Náplň práce slovy pořadatelů

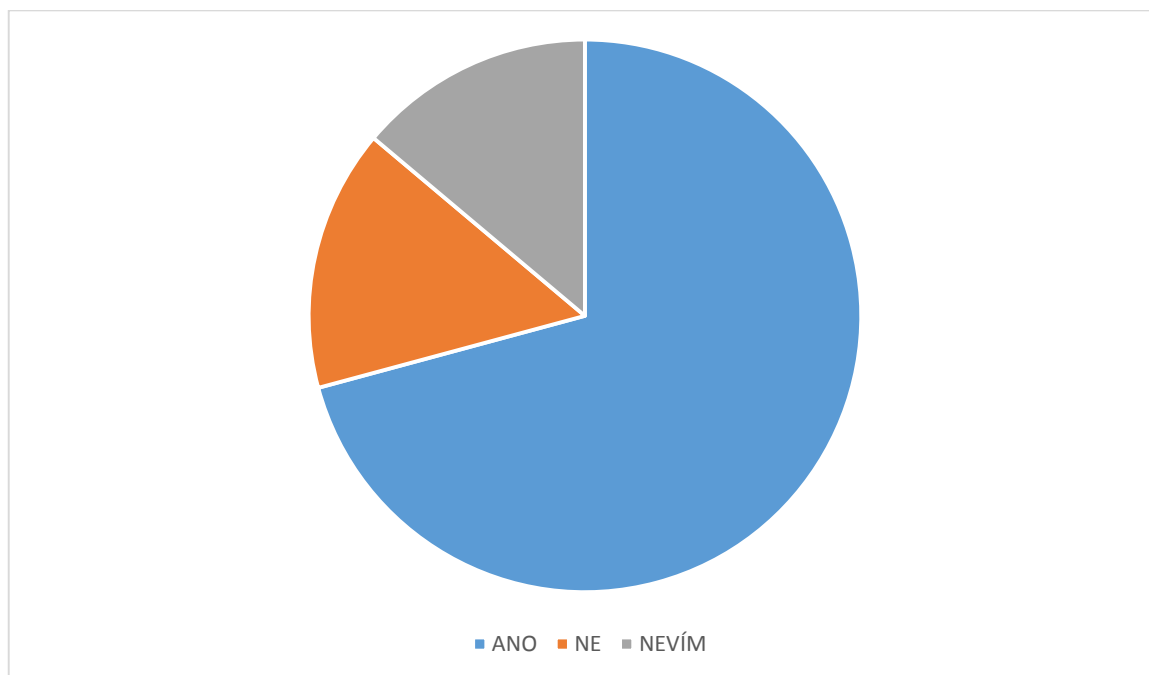
Zdroj: Dotazníkové šetření

Mezi ostatními odpověďmi se objevilo například, že pracovník bere svou práci pořadatele jako pouhé stání v sektoru, či sledování fotbalu zdarma, což by znamenalo, že zaměstnanec si přijde odstat své 4 hodiny a jde domů, fotbal má zdarma a ještě dostane zapláceno za něco, za co by normálně platil on. Samozřejmě některé odpovědi mohly být vyplněny špatně pouze z důvodu, že dotazovaný nebere otázky vážně.

U třetí otázky jsem se dlouho rozhodoval, zda ji vůbec do dotazníku zařadit. I při pilotáži jsem se u ní pozastavil, mohla vyznít příliš osobně. Nicméně po její drobné úpravě jsem se rozhodl ji v dotazníku nechat, a to z následujícího důvodu. Málokdo veřejně prozradí, že si myslí, že není schopen vykonávat práci, kterou dělá. Dotazníky jsou však samozřejmě anonymní, tudíž nikdo se nemusel bát odpovědět záporně. Z některých utkání, která jsou označena jako riziková, můžeme mnohdy vidět televizní záběry, na nichž je očividné, že členové pořadatelských složek, i přes zřejmé porušování návštěvního řádu ze strany diváka, nedělají nic proto, aby tomuto porušování zamezili. A důvodem toho může být právě to, že se pracovník pořadatelské služby zásahu bojí. Nakonec se opravdu našlo několik jedinců, kteří napsali, že tato práce se jim zdá být nad

jejich síly, ať už fyzické či spíše duševní. Je to zcela jistě spojeno i s určitými zážitky jednotlivců. Stačí, že dojde k jedné traumatizující události v rámci utkání, do které je pořadatel úzce zapojen, a pro pořadatele to může být důvod k okamžitému ukončení pracovního poměru, nebo alespoň k tomu, aby na další zápasy chodil se strachem a vědomím toho, že se podobné události mohou opakovat.

Graf 3: Osobní ohodnocení vlastních vloh pro práci pořadatele

ANO	NE	NEVÍM
97	21	19

Zdroj: Dotazníkové šetření

8.2. Vnímání práce v pořadatelské službě očima jejích členů

V třetí otázce již dotazovaní odpovídali na otázky pomocí výběru konkrétní odpovědi. Jejich úkolem bylo vyznačit, jak u svého zaměstnání hodnotí v tabulce vybrané veličiny.

Tabulka 2: Vnímání práce v pořadatelských službách

-3 ← 0 → +3		Výsledek
Psychicky náročná		Psychicky snadná +1,0
Stresující		Klidná +0,2
Nudná		Zajímavá +1,7
Monotónní		Různorodá -0,3
Únavná		Povzbuzující +0,1
Časově náročná		Časově nenáročná +2,1
Prostředek pro výdělek		Prostředek sebeuspokojení -1,7
Je využíván můj potenciál		Nejsem využitý/á +1,1

Zdroj: Dotazníkové šetření

Škála měření v tabulce č. 2 měla rozmezí (-3 ; +3). Kladná čísla značí, že dotazovaní vnímají svou práci spíše pozitivně. Záporná čísla značí, že by práce mohla pro jednotlivé členy složitá a nevyhovující. Z výsledku vyplývá, že většina měřených vlastností pracovní náplně by měla být vyhovující a přístup pracovníků spíše pozitivní. Dotazovaní vnímají svou práci spíše psychicky snadnější než náročnou. Práce větší části přijde spíše klidná, než stresující, avšak výsledek +0,9 může naznačovat, že ne zcela všichni ji za klidnou považují a určitý stresový faktor zde opravdu existuje. Jako zajímavou svou práci považuje značná část dotázaných. Je to nejspíše odůvodnitelné tím, že většina členů pořadatelských služeb fotbal miluje a práci si vybrala právě kvůli své lásce k tomuto sportu. Sledování zápasů samotných je hlavním důvodem, proč si práci pořadatele vybrali.

Na druhou stranu se pak nelze divit, že práce se členům pořadatelských služeb zdá být spíše monotónní než různorodá. Různorodost lze snad vyhledat pouze ve faktu, že každý zápas hraje jiný soupeř. Jinak je náplň práce prakticky neměnná. V porovnání únavná x povzbuzující se dotazovaní nerozhodli. Zřejmě dokáže být jak únavná, tak někdy i povzbuzující. Může záležet na výsledku a kvalitě utkání, stejně tak na atmosféře na stadionu. Důležité pak mohou být vnější faktory, jako počasí.

Shoda naopak zavládla v hodnocení časové náročnosti. Domácí utkání se hrají jednou za 1-2 týdny, utkání samotné může trvat i s přípravami před utkáním max. 4 hodiny. O časové náročnosti se tudíž nemusí diskutovat. Většina dotazovaných také svou práci bere více jako prostředek k vydělávání než k určitému sebeuspokojení.

8.3. Motivace a využívání stimulů

Další otázkou bylo hodnocení prvků, které mají stimulovat pořadatele k jejich zaměstnání, a to na škále od jedné do pěti. Nejvyšší hodnota 5 byla využita pouze v jedenácti případech. Spokojenost je tedy na úrovni spíše nižších či neutrálních hodnot.

V následující tabulce č. 3 jsou vypočítány vážené průměry hodnocení jednotlivých podnětů k či jinak řečeno eventuálních pracovních stimulů. Celkový průměr se zastavil na hodnotě 2,76, což je pod střední hodnotou vytyčené škály. To prokazuje spíše nespokojenost s prací pořadatele, ale průměr je jen mírně pod střední hodnotou, dalo by se tudíž říci, že přístup k výkonu a spokojenost s prací pořadatele je spíše neutrální. Výrazně nejnižších naměřených hodnot dosahuje touha poznat prostředí sportu pro budoucí kariéru v oblasti sportu, což se i dalo očekávat. Pořadatelé plní většinou raději roli diváka, než aby se angažovali více, než je nutné. Naopak je zajímavé, že nejvyšších hodnot dosáhl motivační faktor, kterým je možnost sledovat utkání zdarma. Dokonce jako stimul je pro pracovníky důležitější než mzdové ohodnocení. Vysokých hodnot dosahuje rovněž oddanost klubu, což pouze dokazuje klubismus jednotlivých pořadatelů. Obecně jsou pro pořadatele důležitější motivy přímo spojené s fotbalem, jakými jsou sledování utkání zdarma, oddanost klubu, atmosféra na stadionu, láska ke sportu, a to více než obecné pracovní stimuly, jako například náplň práce, osobní ohodnocení, či sledování osobních cílů.

Tabulka 3: Motivace k práci pořadatele

Motiv, stimul	Vážený průměr
Mzda / plat	3,5
Vaše bezpečí (ochrana, zdraví, předpisy)	3,4
Vztahy na pracovišti, spolupráce	2,8
Možnost sledování utkání zdarma	3,9
Oddanost klubu	3,7
Praktická náplň práce	2,1
Vlastí perspektiva, sledování osobních cílů	2,0
Touha poznat něco nového	2,1
Vztahy s nadřízenými, chování nadřízených	2,2
Láska ke sportu	3,1
Atmosféra na stadionu	3,0
Touha poznat prostředí pro budoucí práci v TVS	1,4
Ocenění Vaší práce, pochvala	2,7
Způsob, jak najít nové přátele	2,8
Celkový průměr	2,76

8.4. Nejčastější projevy výtržnictví

Otázka číslo šest byla otázkou nejrozsáhlejší a zároveň jednou z nejdůležitějších. Jde v ní o snahu zjisit očima pořadatelů, který projev výtržnictví je na utkáních nejvyšší fotbalové ligy nejčastější, na který by se tak měla česká legislativa v budoucnu zaměřit. Společně s otázkou číslo sedm se pak snaží upozornit, jakým způsobem jsou pořadatelské služby na řešení jednotlivých typů výtržnictví připraveny.

V otázce č. 6 jsou pořadatelé dotazováni na četnost výskytů typů výtržnictví na jednotlivých utkání. Škála je uspořádaná od nulového výskytu výtržnosti po stoprocentní výskyt. K upřesnění je u každé možnosti doplněn procentuální výskyt. Výsledky jsou uspořádány v tabulce č. X, barevná škála dopomáhá k jednodušší orientaci v číselných hodnotách, kdy zelená barva vyznačuje nejčastější výskyt odpovědí a červená odpovědi nejméně časté.

Tabulka 4: Projevy výtržnictví

	Vůbec 0 %	Zřídka 25%	Často 50%	Téměř vždy 75%	Vždy 95% <
Vulgární pokřikování, skandování	0	5	21	77	34
Vnášení nepovolených předmětů (zbraně, pyrotechnika,	4	30	61	27	15
Používání pyrotechniky	6	16	68	40	7
Vhazování pyrotechniky	9	47	55	24	2
Vniknutí na hrací plochu	62	71	3	1	0
Házení předmětů na hráče, sudí	1	24	77	30	5
Vandalismus (ničení vybavení stadionu, majetku klubu...)	4	49	49	32	3
Slovní napadání policie či ČPS*	21	49	51	10	6
Fyzické napadání policie či ČPS	10	79	36	2	0
Slovní napadání okolních diváků, fanoušků, či chuligánů soupeře	0	12	39	61	25
Fyzické napadání okolních diváků, fanoušků, či chuligánů soupeře	11	69	31	26	0
Plánované střety skupin chuligánů	47	71	12	7	0
Násilnosti v okolí stadionu	9	51	53	20	4
Slovní rasové projevy - bučení	6	61	58	9	3
Rasově motivovaná fyz. napadení	19	83	28	5	2

*Členové pořadatelských služeb

Zdroj: Dotazníkové šetření

8.4.1. Nejčastější projevy výtržnictví – výsledky dotazníků

Nežli začneme hodnotit jednotlivé výsledky, je třeba si uvědomit, že závažnost jednotlivých projevů výtržností je různá. Podle právního výkladu je veškerá výše uvedená činnost označována jako výtržnictví. Je však zcela jasné, že srovnávat stejným metrem například vulgární označování sudího a fyzické napadení fanouška protivníka, není zcela hodné srovnání. Pravdou však je, že všechny body v tabulce výtržnictví označují a tabulka je schopná vypovědět, jak často se jednotlivé druhy výtržnictví na našich stadionech vyskytují.

Dle očekávání je vůbec nejčastějším projevem vulgární pokřikování a skandování a slovní napadání fanoušků soupeře, rozhodčích či pořadatelských služeb. 77 dotazovaných odpovědělo, že vulgární projevy jsou součástí téměř každého utkání, 34

dotazovaných pak dokonce označilo, že výskyt je patrný na každém prvoligovém utkání. Jakým způsobem však trestat vulgárně skandující dav je asi zbytečné hodnotit a je otázkou, ve kterých případech a zda vůbec lze tuto činnost hodnotit jako výtržnictví. Když je však vulgární útok veden v podobě vyhrožování jedné osobě či skupině lidí, může se věc hodnotit jinak. Když tisícový dav hromadně přeje smrt členovi protivníkovy klubu,

o výtržnictví se zcela jistě jedná.

8.4.2. Výtržnictví s průměrným výskytem

Odpověď často byla nejčetnější téměř u poloviny z vybraných projevů výtržnictví. Vnášení nepovolených předmětů je asi nejsnadněji řešitelný problém. Každá osoba by měla být při vstupu kontrolována, a pokud vnáší nepovolený předmět, je jí tento předmět odebrán. I přes tento fakt se však na mnoha utkáních objevují dělobuchy či jiná pyrotechnika, v horších případech i jednodušší podoby zbraní. I přes přísnou kontrolu je spousta lidí schopná nepovolený předmět pronést. Druhá věc je, že člověk, u kterého je malá zbraň či pyrotechnika nalezena, je po jejím odebrání na stadion vpuštěn. Ten, kdo takovéto předměty do útrobu stadionu vnáší, vnáší je tam ze záměrem použít je a už to by měl být důvod takového člověka na utkání nepouštět. Takto to však zatím nefunguje. Pouze dojde k odebrání předmětu a výtržník může vstoupit.

Používání pyrotechniky je rovněž častým jevem na našich stadionech, přestože je to problém pouze několika klubů. Pyrotechnika je na našich stadionech zcela zakázaná, na utkáních Sparty, Slavie, Plzně, Ostravy a několika málo dalších je pyrotechnika zcela běžnou záležitostí. Pořadatel se zmůže pouze na slovní napomenutí viníků a zápas většinou v poklidu pokračuje. Vhazování pyrotechniky přímo na hřiště je pak dle výsledků méně častým jevem, stále však patří do skupiny častého výskytu.

Je však důležité zmínit, že v případě tohoto dotazníku je důležité, že větší část cílové skupiny respondentů je přítomna právě na utkáních klubů, jejichž fanoušci na

rozdíl od jiných mimopražských klubů pyrotechniku vyhledávají velmi často. Je hypoteticky patrné, že kdyby dotazníkové šetření probíhalo jen mimo území Prahy, pyrotechnika bude zmiňována v menším počtu.

Násilnosti a projevy výtržnictví v okolí stadionu či vandalismus jsou dalšími z četnějších projevů výtržnictví. Zde však většinou nemusí zasahovat členové pořadatelských služeb, nýbrž Policie ČR, která u rizikových utkání na pořádek před utkáním a po utkání dbá. Je však patrné, že dotazovaní tento projev výtržnictví stále považují za celkem častý. Je nutné zmínit, že za násilnost v okolí stadionu může kterýkoliv z dotazovaných považovat i rvačku dvou opilých kamarádů před začátkem utkání.

Výtržnictví v podobě rasistických projevů (myšleno slovních) u nás za poslední dekádu významně ubývá. Ponižující pokřikování na hráče černé pleti bylo v devadesátých letech denním chlebem mnoha jednodušších, rasově nesnášenlivých jedinců, ke kterým se však dokázaly přidat i celé kotle fanoušků. Politika FIFA a UEFA proti jakýmkoliv formám rasismu je v posledních letech velice efektivní a prospěšná nejen fotbalu, ale celému sportovnímu světu. Reklamní kampaň Stop rasismu je dle mého názoru velice přínosná a sankce za projevy rasismu jsou i pro nejomezenější fanoušky nepřijatelné. Většinou totiž postiženému klubu hrozí uzavření stadionu, a to si nepřeje nikdo. Přesto se 58 respondentů vyjádřilo, že rasově motivované slovní útoky stále často zaznamenává. Nejde již však o skandované pokřiky na hráče odlišné barvy pleti, jako spíše na rasové útoky mezi jednotlivými diváky.

8.4.3. Výtržnictví s nízkým výskytem

Plánované střety skupin nejradikálnějších fanoušků, jsou v dotazníkovém šetření označeny jako jeden z nejméně častých projevů výtržnictví. Je však logické, že pořadatelé utkání se s takovou formou výtržnictví příliš často nesetkávají. Radikálové se raději scházejí na odlehlejších místech mimo stadion, kde nejsou v dosahu bezpečnostních složek a kde dochází k tvrdým střetům mezi jejich nejtvrďšími jádry. Pořadatelé fotbalových zápasů pak o těchto střetech pouze slychají a jsou před těmito fanoušky varováni.

Fyzické napadení členů Policie ČR či pořadatelů samotných hlavním cílem výtržníků není. Může k nim však docházet a také dochází, když ti projeví snahu zamezit jim v projevech jiných forem výtržnictví. Vnitřní emoce výtržníků pak logicky vyeskalují k násilí na členech pořádkových služeb.

Jako poslední projev výtržnictví je důležité zmínit vniknutí na hrací plochu. V posledních sezonách došlo v české lize k vniknutí na plochu několikrát, většinou však šlo o fanoušky, kteří chtěli oslavit po utkání titul se svými příznivci. I toto se však z určitého úhlu pohledu dá posoudit jako výtržnictví. Jednoznačným projevem výtržnictví ale je, když na hřiště vniknou při utkání fanoušci obou týmů se záměrem násilností, což se v české lize v minulých letech také dvakrát stalo.

Z úplně jinéhohledu pak lze vnímat vniknutí na hrací plochu v podání jednotlivce. Tento fenomén dřívějších dob je dnes už k vidění jen minimálně. Zdá se to nepochopitelné, ale vniknutí na hřiště bývalo v minulosti oblíbenou činností psychicky nevyrovnaných, mnohdy i polonahých fanoušků, kteří se tímto způsobem rádi zviditelnili. Většinou pak byl takovýto jedinec zpacifikován pořadatelskou službou a odveden do cely. Např. v anglické lize dnes za tuto hloupost hrozí pachateli až několikaměsíční pobyt ve vězení, ale především doživotní zákaz vstupu na stadion, což je pro mnohé trest, kterému se již rádi vyhnou.

8.5. Znalost správných postupů při potlačování výtržnictví

V této otázce měli respondenti z výše vymezených forem výtržnictví uvést, při které z nich si nejsou jisti správným postupem na její potlačení. Dotazovaní nebyli nijak omezeni počtem odpovědí, mohli uvést, že jsou si u každé formy výtržnosti jisti, jak by postupovali, zároveň mohli uvést každou z možností. Následující tabulka obsahuje u každé formy výtržnictví přesný počet odpovědí, a to sestupně podle toho, kolikrát byla označena.

Tabulka 5: Četnost znalosti postupů proti výtržnictví

Forma výtržnictví	Počet označení
Fyzické napadení	47
Používání a vhazování pyrotechniky	30
Vandalismus	28
Vniknutí na hrací plochu	21
Slovní napadání a vulgarismy	14
Rasové projevy	11
Vhazování předmětů	11
Násilnosti v okolí stadionu	5
Vnášení předmětů	2
Žádné	43

Zdroj: Dotazníkové šetření

Výsledek, který měla přinést tato otázka, měl být pro praktický výzkum této práce zásadní. Měl přinést faktické výpovědi o tom, zda jsou členové pořadatelských služeb dle svého názoru dobře připraveni na všechny možné situace. Je jisté, že i dobře připravený pořadatel asi těžko zamezí stohlavému davu ve vhazování předmětů na hrací plochu, měl by však znát přesný postup, jak se v tomto případě, ale i ve všech ostatních případech výtržnictví, správně zachovat a jak správně postupovat.

Výsledky jsou značně nevyrovnané. 43 dotazovaných, což je necelá třetina, nevybralo žádnou z výtržností. Což by znamenalo, že jsou na veškeré zmíněné situace dobře připraveni a o všech zmíněných možných událostech byli dostatečně informováni. Existuje rovněž možnost, že někteří respondenti odpověď záměrně vynechali, či ji vynechali z pocitu sebejistoty, že zkrátka tyto situace zvládnou.

Zbýlých 94 respondentů pak uvedlo jednu, nebo více z výše uvedených možností. Nejčtenější odpovědí bylo fyzické napadení. Jednalo se o otevřenou otázku, respondenti mohli odpovídat svými slovy a valná část z nich neuvedla, vůči komu má být napadení vedeno. Všechny odpovědi obsahující fyzické násilí jsou sečteny v tabulce na prvním místě.

Druhým nejčtenějším výsledkem otázky bylo používání či vhazování pyrotechniky. Tento čin jistě není tak závažný, jako jsou případy fyzického napadení. Může však mít zásadní následky. Boj proti používání pyrotechniky na našich stadionech se zdá být během na dlouhou trať a nebude snadné se s tímto problémem vypořádat. Jak již bylo zmíněno u předchozí otázky, pyrotechnika není oblíbená plošně po celé fotbalové republice, týká se pouze části fotbalových klubů, ty se však o to více snaží zákaz o používání pyrotechniky porušovat. I proto byl boj s pyrotechnikou označena jako druhý nejčtenější problém pro členy pořadatelských služeb. Četnost odpovědí byla 30, tedy téměř čtvrtina dotazovaných.

Obdobný počet respondentů označil jako problém vandalismus a postup, jak mu čelit. Pokud dojde k nepokojům a vandalismus je myšlen jako davové šílenství, kdy většina lidí hbitě opouští sektory, skupina nejtvrděších radikálů likviduje stadion a ničí vše, co jí stojí v cestě, většinou se řešení situace ujme Policie ČR. Problém pořadatele tkví v tom, že on neví, kdy a zda policie zakročí. Pořadatel zkrátka nemusí mít přehled o tom, kdy má a do jaké míry může zakročit, samozřejmě s ohledem na vlastní bezpečnost.

Problém s vniknutím na hřiště byl zaznamenán ve 21 případech odpovědí. Zmíněn byl zřejmě z důvodu, že k tomuto projevu výtržnictví dochází (i podle vyhodnocení předchozí otázky) jen sporadicky, pořadatel si pak tudíž nemusí být jist správným postupem v těchto případech.

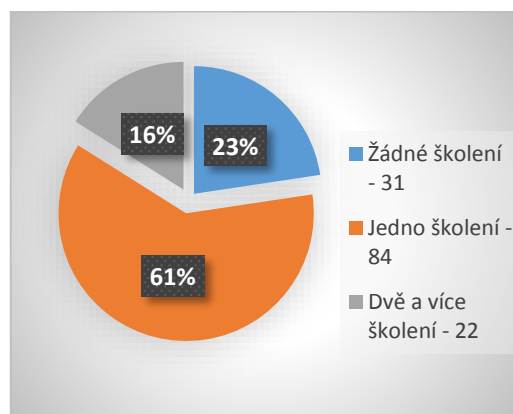
Četnost ostatních odpovědí pak nedosahovala ani deseti procent. Může jít o projevy výtržnictví, se kterými se pořadatelé nesetkali, či znalosti postupu proti nim nepřikládají patřičnou důležitost. Zmíníme-li, jak by měl vypadat postup pořadatele proti vulgárním pokřikům, zřejmě se žádného efektivního výsledku nedopátráme.

Z mého osobního pohledu je však překvapivé, že celá třetina respondentů nenašla žádný z výše uvedených projevů výtržnictví, proti kterým by neuměla postupovat. Může jít o projev přílišné sebejistoty určitých jedinců. Rovněž je možné, že někteří pořadatelé se zatím osobně neúčastnili řešení projevů výtržnictví. Mohlo by také jít o výsledek kvalitního školení pořadatelů.

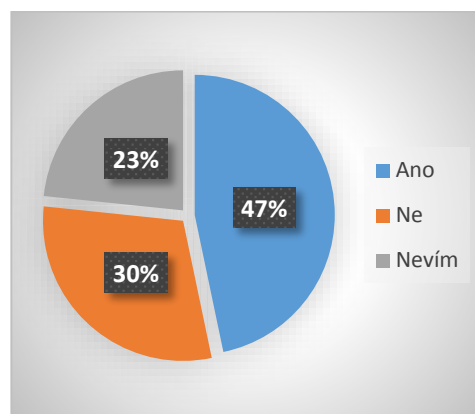
8.6. Otázky zabývající se školením pořadatelů

Dvě následující otázky jsou úzce spjaty se školením zaměstnanců pořadatelských služeb. Pro efektivní výsledky každého zaměstnance by školení mělo být určitým základem pro výkon jejich povolání. Respondenti odpovídali, zda a kolik školení absolvovali před nástupem na pozici pořadatele. Výsledky jsou znázorněny v grafu.

Graf 4: Počet školení zaměstnanců

Graf 5: Školení zaměstnanců

Zdroj: Dotazníkové šetření

Z grafu č. 4 vyplývá, že před nástupem do pracovní pozice prošlo alespoň jedním školením 84 % dotázaných respondentů, zároveň z celkového počtu 23% prošlo alespoň dvěma školeními. Otázkou je, zda je jedno školení dostatečnou přípravou. Přeci jen se jedná o práci, při které jde o bezpečnost lidí na fotbalovém utkání. Nedostatek znalostí či informací může vést v neočekávaných situacích k tragédii. Na otázku, zda si pořadatelé myslí, že jim k výkonu jejich práce školení stačilo, jich pouze necelá polovina odpověděla, že ano. Čtvrtina dotazovaných si není odpovědí jista a celkem třicet procent dotazovaných má dojem, že školení, kterým prošli, není dostatečné k výkonu práce pořadatele.

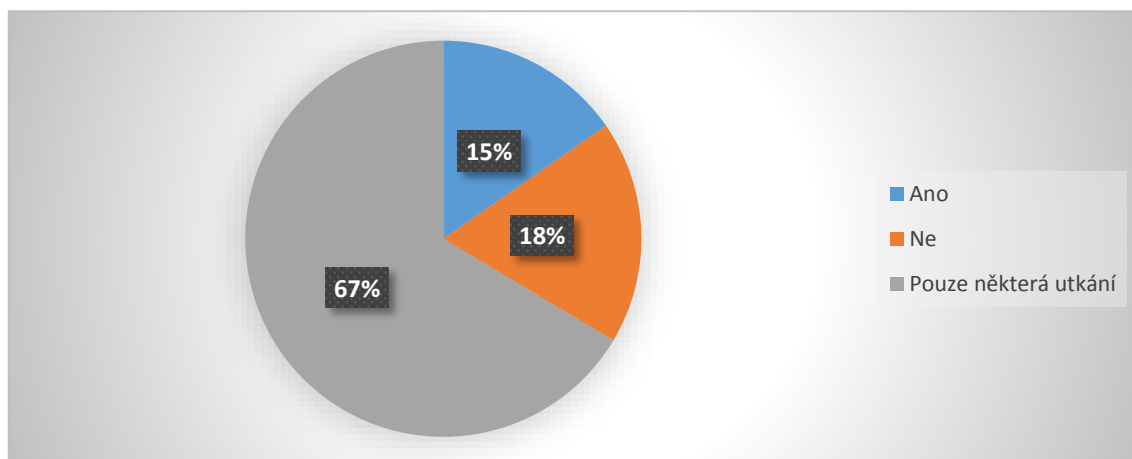
8.7. Doplnující otázky

8.7.1. Rodiny s dětmi

Otázka č. 10 vypovídá, jaký je názor na celkovou bezpečnost diváků na utkáních české fotbalové ligy. Respondenti byli tázáni, zda je podle nich utkání nejvyšší české

fotbalové ligy vhodné i pro návštěvy rodin s dětmi. Dle většiny dotazovaných respondentů je situace taková, že vhodná jsou pouze některá utkání české fotbalové ligy. Pouze 21 odpovědí se k otázce staví zcela kladně, podobný počet pak českou jako vhodnou pro děti úplně odmítá.

Graf 6: Je česká fotbalová liga vhodná pro rodiny s dětmi?

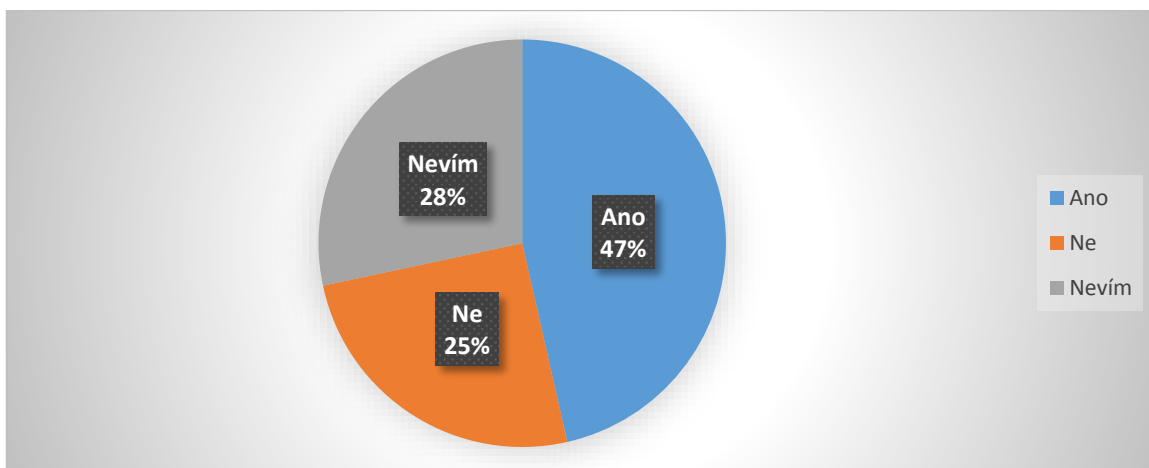

Zdroj: Dotazníkové šetření

8.7.2. Přímá účast Policie ČR

Názor členů pořadatelských služeb na přímou účast složek Policie ČR na problémových fotbalových utkáních byl obsahem otázky č. 11. Přítomnost policejních složek přímo na utkáních je v posledních letech neustále omílaná a neexistuje na ni jednotný názor. Příznivci poukazují na jasné výhody v tom, že o bezpečnost budou dbát profesionálové, kteří jsou na podobné zásahy vycvičení a důkladně vyškoleni. Odpůrci naopak poukazují na fakt, že fotbalové utkání je událost pořádaná sportovním klubem, který by měl nést zodpovědnost za řádný průběh. Policie by tudíž měla zasahovat až v případě, kdy vznikne konkrétní důvod k zásahu. Problematika přítomnosti Policie ČR na fotbalových utkáních je podrobněji vysvětlena v kapitole 7.

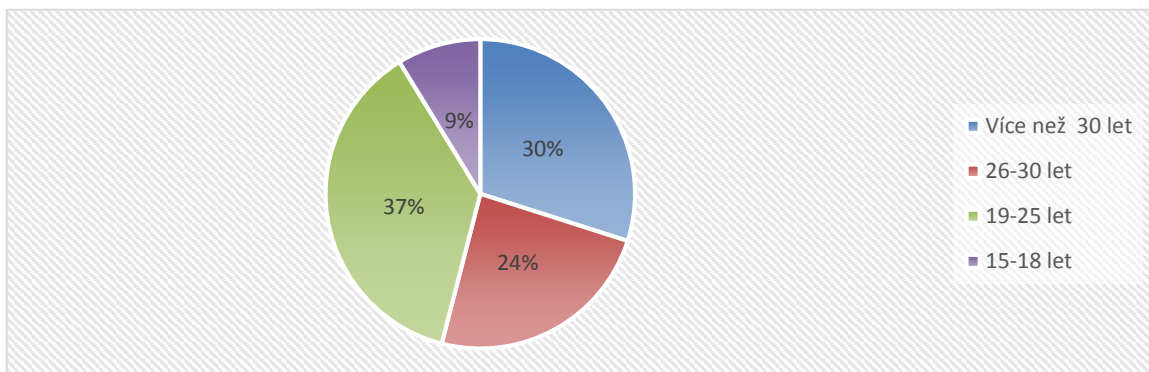
Graf 7: Postoj členů pořadatelských služeb k přítomnosti Policie ČR na fotbalových utkáních.

8.8. Věkové zastoupení a zastoupení studentů

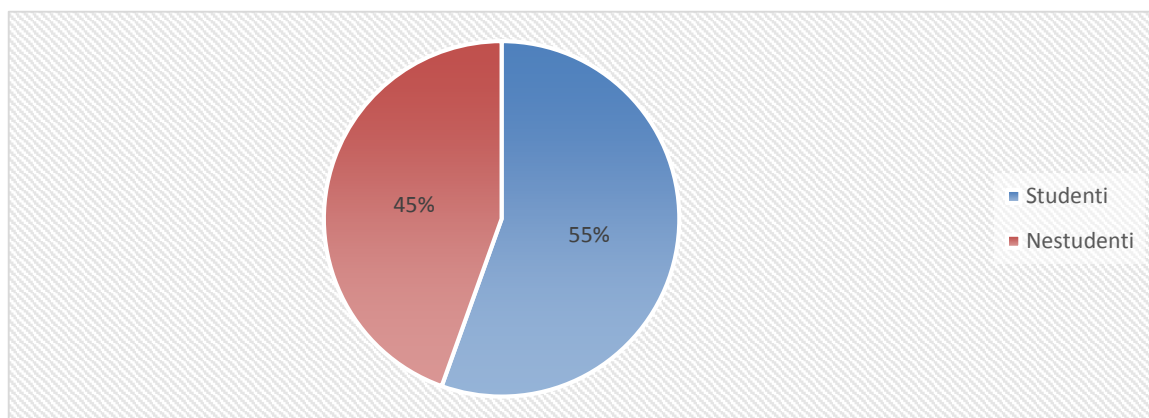
Poslední dvě otázky byly čistě vymezení věkové složení členů pořadatelských služeb a vykazující poměr studujících jedinců vůči nestudentům.

Graf 8: Věkové zastoupení

Zdroj: Dotazníkové šetření

Graf 9: Poměr studujících a nestudujících

Zdroj: Dotazníkové šetření

Rozdělení věkových skupin jsem vybral podle délky etap, které mohou nastat v pracovní kariéře pořadatele. Pořadatelem může být žák střední školy, který dosáhl věku 15 let. Velká část studentů vysokých škol si po dobu svého studia přivydělává takovým způsobem, aby se práce dala kombinovat se studiem. Z tohoto pohledu je tak časově nenáročná práce pořadatele pro takové studenty vhodná. Průměrný věk studenta VŠ je 19-25 let. Po ukončení studia nastává problém s hledáním vhodného zaměstnání, přitom však čerstvě vystudovanému člověku nic nebrání, aby si prozatím tuto možnost přivýdělku ponechal. Rozmezí 26-30 let. Hranice 30 let je poslední vytyčenou. Pořadatel může pracovat na plný úvazek, spíše však jde rovněž o pracovníky, kteří mají jiné zaměstnání a pořadatelskou činnost berou jako formu přivýdělku.

Graf znázorňující poměr studujících a nestudujících jsem pak přiložil čistě pro potvrzení mé domněnky, že velkou část členů pořadatelů fotbalových zápasů tvoří právě studenti. I tento fakt byl důvodem, proč jsem jako předmět výzkumu zvolil pořadatelské služby - snadnější přístupnost k hledanému vzorku respondentů.

8.9. Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Vyhodnocením výsledků dotazníkového šetření bylo v některých bodech, že členové pořadatelských služeb jsou na svou práci připraveni správně. V otázce znalosti, jak mají správně postupovat proti výtržnostem, celá třetina dotazovaných uvedla, že ví,

jak správně postupovat v uvedených případech výtržnictví. Zbylé dvě třetiny odpověděly, že si nejsou jisti, jak postupovat proti minimálnímu počtu projevu výtržnictví. Nejčastějším z nich bylo fyzické násilí.

Důležitým bodem dotazníkového šetření, bylo školení. 61% dotazovaných odpovědělo, že prošlo jedním školením před přijetím do funkce pořadatele. 23% dotazovaných naopak odpovědělo, že žádné oficiální školení neproběhlo, což je zářející vzhledem k faktu, že jde o pozici, která se stará o bezpečnost sportovní akce, na niž může dojít k ohrožení zdraví diváka, v nejhorších případech i k ohrožení životů. Např. na Letišti Václava Havla, kde je bezpečnost maximálně důležitá, musí projít úplně každý zaměstnanec nejméně čtyřmi školeními různého druhu. V prostředí fotbalu samozřejmě není bezpečnost tak zásadní, jako v letecké dopravě, pořadatelé by však měli být školeni určitě důkladněji.

Ve výčtu nejčastějších projevů výtržnictví bylo jako nejčastější zvoleno vulgární pokřikování a slovní napadání hráčů, rozhodčího či fanoušků soupeřova družstva. Následovalo vyhazování předmětů a používání a vyhazování pyrotechniky. Proti těmto projevům by se tedy mělo zaměřit veškeré úsilí pořadatelských složek.

Pořadatelské služby jsou podle výsledků dotazníkového šetření připraveni na fotbalová utkání dostatečně. Doporučení, které vychází z šetření, je takové, že by se měla zlepšovat školení. Poměr pořadatelů, kteří neprošli žádným školením, je podle dotazníku 23% ze všech dotázaných. Toto číslo je vysoké a mělo by dojít k jeho snižování. Školení samotné by se pak dalo rozdělit na několik druhů. Zde je uvedeno několik příkladů, jak by se dalo postupovat při školení pořadatelů.

Školení členů pořadatelské služby by mělo zahrnovat tyto teoretické a praktické oblasti:

- Organizování a bezpečnostní postupy týkající se fotbalových zápasů
- Základní platná legislativa a nařízení včetně základních předpisů
- Komunikační techniky

- Pozorovací a identifikační techniky
- Postupy při vstupních kontrolách
- Přístup ke konfliktům
- První pomoc a požární ochrana
- Postupy pro evakuaci stadionů
- Spolupráce se záchrannými službami
- Spolupráce s Policií ČR

Školení je třeba zaměřit velmi prakticky, praktický výcvik, více komunikace a větší cvičení na praktických příkladech. Pro rozsah práce nelze uvést všechny techniky školení. Školení by mělo jít více do hloubky. Jako příklad udávám, že např. při školení komunikace by měla být jeho součástí práce s megafonem, či praktický postup, jak čelit nadávkám a provokacím ze stran nepřizpůsobivých fanoušků.

9. Vyhodnocení rozhovorů a definování možných scénářů

Z předchozí kapitoly vyplývá, že pořadatelské služby jsou na fotbalová utkání připraveny dobře. Samozřejmě prostor pro jejich efektivnější pracovní výkon je zde veliký, je nutné hledat i jiný faktor, jehož změnou bychom docílili zlepšení situace v českém fotbale. Dle rozhovorů se zmiňovanými pracovníky je správný postup, jakým se mají pořadatelé fotbalových utkání řídit, vytyčen jasně a dostatečně. Odkazují se pak především na dvě standartní opatření. Jsou jimi návštěvní řád fotbalového utkání a manuál pro fotbalové kluby.

9.1. Návštěvní řád

Jedná se o obecně závazný právní předpis, který se vztahuje na všechny provozovatele sportovních zařízení s tím, že není rozhodující, na jaké sportovní úrovni se soutěž koná. Je směrnici vyhlášenou majitelem fotbalového stadionu, která určuje základní závazná pravidla chování všech návštěvníků vstupujících do areálu stadionu. Obecným účelem návštěvního řádu je především docílení ochrany, bezpečnosti a zdraví účastníků a ochrana majetku a vybavení stadionu. Zároveň zabezpečení ideálního průběhu všech (nejen sportovních) akcí, jež se na stadionu konají. Cílem návštěvního řádu arény je rovněž poskytnout příjemné sportovní a společenské uspokojení návštěvníků. Každý, kdo na stadion vstupuje, vyjadřuje svůj souhlas s podmínkami a obsahem návštěvního řádu.

V jednotlivých kapitolách návštěvního řádu jsou pak definovány podmínky pro vstup do areálu stadionu, pro pobyt v něm, chování návštěvníků, zákazy v areálu stadionu, podmínky prodeje a reklamy, práva pořadatele a dohled nad akcemi, vymezena je odpovědnost za vzniklé škody a popsáno jednání proti předpisům. Na závěr je vymezena účinnost návštěvního řádu

9.2. Manuál pro fotbalové kluby

Jednoznačným přínosem pro bezpečnost na stadionech, který je určitým návodem a pečlivě propracovaným postupem, je manuál pro fotbalové kluby. Cílem tohoto manuálu je fotbalový zápas odehraný v duchu fair play a především bez nežádoucích vlivů výtržnictví. Manuál představuje celou řadu oprávnění a doporučení pro Českomoravský fotbalový svaz i jednotlivé kluby. Jeho cílem pak je zajistit na stadionech takové podmínky, které by fotbalového diváka od návštěv zápasů nejen neodrazovaly, ale naopak by pro ně byly neodolatelným lákadlem.

Hlavní pomoc klubům je zde v podobě doporučení přístupů ve třech rovinách. Jsou jimi postavení členů pořadatelských služeb, bezpečnostní standardy infrastruktury fotbalových stadionů a preventivní aktivity a doporučení.

9.2.1. Postavení členů pořadatelských služeb

Mluvíme-li o plánovaných nejagresivnějších případech organizovaného diváckého násilí, je jasné, že jeho potírání a monitorování není náplní pořadatele, ale zůstává i nadále úkolem Policie ČR. V ostatních případech však má díky českému právu (viz. Kapitola 7) dostatek pravomocí k udržení pořádku a bezpečnosti na utkání fotbalové ligy.

Základní oprávnění pořadatele vycházejí z výše zmiňovaného návštěvního řádu, který stanovuje přesná pravidla popisující chování fanoušků a jaké důsledky bude mít jejich porušení. Zároveň však připomíná, že může dojít i k situacím, které v návštěvním řádu zakotveny nejsou a které vyvolávají u pořadatele strach z nutného razantního zákroku. Pro zvládnutí takových situací je nutno použít pravidla obsažená v právních normách (viz. Kapitola 7). Mezi základní povinnosti pořadatele patří následující činnosti. Jsou jimi vpouštění diváků a dohled nad nimi, prohlídka stadionu před zápasem a po něm, poskytnutí všech informací divákům ohledně organizace, infrastruktury a záchranných služeb, provádění kontroly příchozích diváků, zabránění vstupu veřejnosti do zakázaných prostor, pomoc divákům při hladkém a snadném vstupu na stadion a při odchodu z něj, poskytnutí všech relevantních informací týkajících se diváků, kteří mohou narušovat

pořádek, Policii ČR, provádění všech nezbytných opatření a vyčerpání všech existujících oprávnění před zásahem Policie ČR, předcházení všem situacím, které by mohly ohrozit veřejný pořádek.

Návštěvník si při návštěvě zápasu musí uvědomit, že vstupuje do neveřejného prostoru a vlastník stadionu rozhoduje o tom, kdo a za jakých podmínek bude vpuštěn a komu nebude povoleno vstoupit. Návštěvník je proto nucen projít procesem různých opatření stanovených pořadatelem, pokud má o vstup zájem. Manuál pro fotbalové kluby pak poskytuje pořadatelům shrnutí určitých doporučení pro předcházení problémů při vstupních kontrolách. Pořadatel je podle manuálu povinen divákům předem oznámit, kdo bude na utkání vpuštěn a komu nebude vstup povolen. Osoby, které mají zákaz vstupu na stadion, nelze v žádném případě na stadion vpustit. Divákům, pod vlivem alkoholu, rovněž nelze povolit vstup na stadion. Vstup na stadion nelze povolit ani divákům, kteří mají věci, jež by mohly ohrozit bezpečnost na stadionu. Vstupní kontroly musí být důkladné, včetně prohledávání osob a prosazování zákazů vstupu na stadion. Zároveň by však měly být plynulé, aby nedocházelo k dlouhému čekání. U vstupů je třeba hlídat, aby nedošlo k přílišnému přeplnění sektorů stadionu a především pak k přítomnosti rizikových fanoušků soupeřících týmů v přílišné blízkosti.

V závěru této části manuálu je pak rovněž vymezeno, jak správně postupovat při zpracovávání osobních údajů, např. při tvorbě evidence nežádoucích diváků. K tomu, aby majitel/provozovatel stadionu mohl provádět takovéto úkony, musí vyhovět všem požadavkům, které jsou vyžadovány zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

9.2.2. Bezpečnostní standardy infrastruktury fotbalových stadionů

Manuál zde definuje, jak účinně oddělit soupeřící skupiny fanoušků, a to u vchodu i na samotném stadionu. Dále pak upravuje, jak zamezit neoprávněnému vniknutí osob, definuje požadovaný počet nouzových východů a radí, jak docílit požadovaných požárních předpisů. Velice důležitým bodem je existence řídicího střediska vybavené dostatečným technickým zařízením a především pak počtem kamer, které umožní záznam všech incidentů a odhalení výtržníku. Rovněž musí stadion disponovat stanicí lékařské

pomoci s dostatečným zdravotnickým vybavením. Vyžadovány jsou dále nápisy s piktogramy, které diváka bezpečně dovedou k nouzovému východu v případě požáru či jiné hrozby. Stadion musí mít jasně vymezenou maximální povolenou kapacitu, a to jak pro celkový objem, tak pro každý sektor zvlášť. Na závěr pak připomíná, že jako každá veřejná budova, musí i fotbalový stadion splňovat obecné předpisy týkající se správného umístění technických, elektrických a plynových zařízení.

9.3. Tvrdší přístup v trestání výtržníků

Všichni, kteří se účastnili polostandardizovaných rozhovorů, se však shodli, že největší problém prostředí dnešního fotbalu v Čechách a na Moravě je v nedostatečném trestání výtržníků. Podle české právní úpravy jsou čeští soudci již pátým rokem oprávněni zakazovat agresivním fotbalovým fanouškům vstup do hledišť stadionů. Trest je možný udělit v krajních případech i na deset let. Dle pracovníka probační a mediační služby je právě zákaz vstupu do ochozů tím prostředkem, který by mohl rapidně pomoci v boji proti výtržnictví. Navíc se jedná o takový alternativní trest, který pro státní pokladnu nepředstavuje žádné vysoké výdaje.

A to ani přesto, že podle probačních úředníků by právě zákaz vstupu do ochozů mohl rapidně pomoci v boji proti konfliktním příznivcům. Navíc nestojí státní pokladna žádné extra peníze. Dle Martina Jelínka, specialisty probační služby, se toto jednoznačně potvrdilo na západě Evropy, kde existují tak tvrdě nastavená pravidla, že si málokterý fanoušek dovolí páchání výtržností.

V Čechách jsou však, alespoň prozatím, soudy s alternativními tresty tohoto druhu opatrné. Dle statistik probační a mediační služby bylo v minulém roce v souvislosti s běsněním fotbalových fanoušků zatčeno více než 600 lidí, souzen byl však pouze každý šestý z nich a zákaz vstupu na stadion nedostala ani celková polovina souzených. Ve výsledku to pak vypadá tak, že pouhým osmi procentům původně zadržených delikventů je soudně zakázán vstup na stadion, což je žalostně malé číslo.

Z polostandardizovaných rozhovorů plyne, že zákon je podle dotazovaných připraven dobře, což prý potvrzují i soudci. Dle soudců je však dostatečné, že téměř polovina stíhaných je odsouzena, čímž je podle nich zákon uplatňován správně. Hlavním argumentem soudců je, že trest zákazu vstupu na stadiony je nutné prosazovat s rozmyslem a případ od případu. Kdyby prý došlo k plošnému trestu, mohlo by dojít k negativnímu efektu. Hromadně odsouzení fanoušci by se pak kvůli svému trestu scházeli mimo stadion a nadále šířili výtržnosti, pouze by to bylo jinde. Možností však je změna zákona, která by stanovila, že zákazy vstupu budou uděleny všem výtržníkům bez výjimky. To by vedlo k plošným zákazům. Sice se to může zdát na první pohled jako příliš tvrdý trest, stadiony by pak rozhodně byly bezpečnější. Při pohledu na následující tabulku je vidět, že mezi lety 2011 a 2013 se počet stíhaných výtržníků téměř zdvojnásobil, počet zákazů vstupu na stadion vzrostl jen nepatrně.

Tabulka 6: Statistiky zadržených a odsouzených výtržníků v letech 2011-2013.

ROK	2011	2012	2013
Počet zatčených	394	473	623
Vyřešeno jako přešůpek nebo pokutou	266	350	571
Počet stíhaných	54	107	117
Počet trestů zákazu vstupu	42	49	52

Zdroj: Probační a mediační služba (Interní zdroj).

Z tabulky č. 6 vyplývá, že výtržností na fotbalových utkáních přibývá, a to relativně konstantně. Konstantně však nepřibývá počet zákazů vstupu. Přestože počet stíhaných mezi lety 2011 a 2012 vzrostl o 53 osob, zákazů vstupu přibylo pouze 7. V celé České republice se nyní pohybuje celkem 112 lidí, kteří nesmí na stadiony. Stačilo se však podívat na utkání mezi Ostravou a Spartou Praha a bylo očividné, že lidí, kterým by měl být vstup zakázán, bylo jen na tomto utkání o poznání více, než je celkový počet zákazů po celé republice. Přitom náklady na výkon takového trestu pro státní pokladnu nejsou téměř žádné. Odsouzený je dle návrhu probačního úředníka ve spolupráci s policií kontrolován, a to takovým způsobem, aby v určité době před utkáním nahlásil na policejní

služebně v místě svého trvalého pobytu a setrval tam do ukončení utkání. Pokud potrestaný výtržník dohodu nedodrží, dochází ke zpřísnění trestu.

Nedostatky se však v tomto ohledu dají najít v případě, že výtržníkem není občan České republiky. V televizních záběrech ze zápasu mezi Ostravou a Spartou bylo patrné, že výraznou roli v rozpoutání násilí sehráli polští výtržníci z GKS Katowice. Martin Synecký, bezpečnostní manažer FAČR, však upozornil na to, že zabránit těmto osobám ve vstupu na území ČR a potažmo také na české stadióny je s ohledem na volný pohyb v Schengenském prostoru téměř nemožné. Fotbalové výtržnictví se tak opět dostalo do zájmu politických špiček, ať fotbalových tak i do politiky Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. Ministr školství Marcel Chládek spolu s hlavou fotbalové asociace Miroslavem Peltou chystají změny ve fotbalové legislativě po vzoru Nizozemí či Anglie. Jedná se o zavedení tzv. adresného ticketingu, což je forma registrovaných vstupů na fotbalová utkání a výrazným způsobem by napomohlo i v případě monitorování zahraničních výtržníků, v našem případě především z Polska.

10. Návrhy možných cest

10.1. Důslednější trestání výtržnictví

Prvním a jednoznačně nejdůležitějším návrhem na postup, který by se měl v českém fotbale nastavit, je důraznější a častější trestání projevů výtržnictví. Jak ukazuje tabulka č. 6 v předchozí kapitole, počet výtržníků odsouzených k zákazu vstupu na stadiony je nebývale málo. Z tabulky vyplývá, že za poslední tři roky bylo z celkového počtu zadržených fotbalových výtržníků odsouzeno k zákazu vstupu na stadion pouhých 8%. Pokud se chceme přiblížit bezpečnosti na zápasech v Anglii, Německu či jiných zemích s kvalitním fotbalem, je nutné se v první řadě zbavit výtržníků, díky kterým k nepokojům na stadionech dochází, a to buď tím, že budou potrestáni, či tím, že budou nastavena tak přísná pravidla, že si své chování výtržníci rozmyslí.

Dle výsledku polostandardizovaných rozhovorů je patrné, že právní systém není nastaven špatně, pouze je potřeba ho začít uplatňovat důrazněji. Tvrdé tresty pro hříšníky by měly zároveň sloužit jako prevence pro ty, kteří si na základě toho další projevy výtržnictví příště rozmyslí.

10.2. Adresný ticketing

V poslední době stále častěji diskutovaná možnost, kterou se český fotbal může vydat. Jedná se o určitou formou registrovaných vstupů, na níž si zakládá bezpečnost např. ve fotbalové lize v Nizozemí. Tzv. holandský model, založený na distribuci vstupenek proti předložení průkazu totožnosti má své zastánce v nejvyšších patrech českého fotbalu, ať už u předsedy FAČR Miroslava Pelty, tak i ministra sportu Marcela Chládky. Zájmem je, aby se na utkání nedostali jedinci, kteří zde nemají co dělat, a aby se ostatní fanoušci na zápasech fotbalové ligy cítili dobře a bezpečně a na fotbal se nebáli chodit i rodiny s dětmi.

Tento systém může mít dvě nevýhody. První z nich je, že by tento postup mohl částečně obtěžovat slušné diváky, což však v porovnání s tím, že je poté na utkání nebude obtěžovat agresivní divák, téměř nepodstatné. Druhý a zásadnější problém je finanční

náročnost uvedení takového systému do provozu. Bude potřeba značných investic do speciálních identifikačních zařízení a turniketů ze strany fotbalových klubů.

10.3. Důkladnější školení pořadatelských služeb

Z dotazníkového šetření v kapitole 7 vyšlo, že české pořadatelské služby jsou na fotbalová utkání připraveny dostatečně. Vždy však existuje prostor pro zlepšení situace a každé preventivní opatření je pro bezpečnost na fotbalovém utkání nezanedbatelným přínosem. Z šetření vyšlo, že školení pořadatelů by mělo být důkladnější. 23% respondentů odpovědělo, že žádné významnější školení při jeho vstupu mezi členy pořadatelských služeb neproběhlo, 61% pak odpovědělo, že absolvovalo jedno školení. Pro vyšší bezpečnost fotbalových utkání je nutné důkladnější školení pořadatelů. Ti musejí znát nejen přesné postupy, které se opakují na všech zápasech, zároveň by měli být seznámeni s tím, jaké mimořádné situace mohou při zápasech hrozit, jak postupovat při projevech výtržnictví a podobně.

V kapitole 8 je na základě polostandardizovaných rozhovorů doporučen manuál pro fotbalové kluby, v němž je určeno, jak přesně by mělo vypadat školení a jaké druhy školení je nutné absolvovat, aby byl pořadatel důkladně připraven na dozor nad fotbalovým utkáním. Školení by měla obsahovat následující úrovně:

- Organizování a bezpečnostní postupy týkající se fotbalových zápasů
- Základní platná legislativa a nařízení včetně základních předpisů
- Komunikační techniky
- Pozorovací a identifikační techniky
- Postupy při vstupních kontrolách
- Přístup ke konfliktům
- První pomoc a požární ochrana
- Postupy pro evakuaci stadionů
- Spolupráce se záchranými službami
- Spolupráce s Policií ČR

11. Závěr

Pořadatelské služby v oblasti českého prvoligového fotbalu fungují dostatečně. Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že nejčastějším projevem výtržnictví, ke kterým na českých stadionech dochází, jsou vulgární pokřikování a skandování a verbální napadání hráčů, rozhodčích a fanoušků soupeřova týmu. Nejzávažnějším projevem výtržnictví jsou dle dotazovaných pořadatelů projevy fyzického násilí a napadání. Více než třetina z nich uvedla, že právě tento projev výtržnictví patří mezi ty, proti kterým pořadatelé neznají správný postup řešení. Ke zlepšení situace by mohlo vést zavedení častějších a důkladnějších školení zaměstnanců. 23% dotazovaných pořadatelů odpovědělo, že nebyli proškoleni vůbec, 61% pak odpovědělo, že prošli pouze jedním základním školením. Polovina ze všech však odpověděla, že školení k výkonu práce pořadatele pro ně bylo dostatečné.

Postup, jakým jsou pořadatelské služby vedeny, je vymezen pomocí tzv. Manuálu pro fotbalové kluby, který se snaží pořadatele důkladněji připravit na situace, jež hrozí na fotbalových utkáních. Zároveň vymezuje práva a povinnosti pořadatelů a nastiňuje, jak by měly vypadat bezpečnostní standardy fotbalových stadionů. Pochybení pořadatelských služeb na rizikových utkáních je možno hledat v nedostatečném proškolení určitých jedinců, celkově je však postup, jak pořadatele správně školit ve zmiňovaném manuálu popsán dostatečně. Spíše než pochybení pořadatelských služeb se na rizikových utkání projevuje opakovaná přítomnost výtržníků.

České a evropské legislativní prostředí je na základě polostandardizovaných rozhovorů popsáno v kapitole č. 7. Problém českého fotbalu není pouze v nedostatečném znění zákona, ale v nedostatečném trestání výtržníků. Z celkového počtu ročně zatčených výtržníků je v průměru pouhých 8% potrestáno zákazem vstupu na stadion. To znamená, že 92% zatčených a následně osvobozených výtržníků se může snadno účastnit dalšího utkání. Tito výtržníci jsou produktem přílišné tolerance fotbalových funkcionářů, politiků, soudců i policie. Ti všichni byli dlouhodobě slepí k projevům agrese, rasismu, antisemitismu, násilí či xenofobie u fotbalových fanoušků. Díky této toleranci dnes u nás tíhnou k fotbalu skupiny, které násilí, rasismus a xenofobii vyhledávají. O fotbal jim většinou vůbec nejde, pouze na něm parazitují. Dokud však takoví výtržníci budou mít

na stadiony přístup, většina fotbalových zápasů české ligy nebude vhodná pro rodiny s dětmi, což bylo rovněž výsledkem dotazníkového šetření.

Možné cesty, jak zlepšit situaci v českém fotbale jsou zachyceny v kapitole 10. Hlavním a nejdůležitějším bodem je důslednější trestání výtržníků. Není možné, aby pouhých 8% zadržených bylo potrestáno zákazem vstupu na stadion. Tím se nic nezmění. Je třeba nasadit nulovou toleranci a násilníka na stadion podruhé nepustit. Jen tak je možné dosáhnout bezpečnějších tribun. Kdyby výtržník zničil majetek restauračního zařízení, jen těžko by tam byl někdy vpuštěn znovu. Druhou možností, dnes velmi často skloňovanou, je nastavení holandského modelu, který je založený na distribuci vstupenek proti předložení průkazu totožnosti, tzv. adresný ticketingu. Třetím způsobem, jak zvýšit bezpečnost, se pak jeví důkladnější školení členů pořadatelských služeb, které, dle dotazníkového šetření v kapitole 8, může být rozsáhlejší a mohlo by být rozděleno do několika úrovní.

Na závěr je důležité dodat, že kluby rozhodně nejsou dostatečně vybaveny k tomu, aby samy řešily problémy skupin výtržníků, které fotbal využívají pouze k tomu, aby zde prezentovaly svou agresivitu a vyjadřovaly svůj postoj k násilí. K zásadnímu řešení se musí postavit čelem i stát, ať už pomocí zpřísnění zákona, nebo znovuoobnovení přítomnosti Policie ČR na stadionech. Zároveň by se více angažovat mohla i městská policie. Většina stadionů české ligy je ve vlastnictví měst a ta by rovněž měla mít zájem ochraňovat svůj majetek.

Seznam zdrojů

- 1) BANDURA, A., *Aggression. A social learning analysis*. Englewood Cliffs New Jersey, Prentice-Hall, 1973, ISBN-13 978-0130207432
- 2) BLATNÝ, M., OSECKÁ, I., MACEK, P.: *Sebepojetí v současné kognitivní a sociální psychologii*. Praha: Čs. psychol., 1993. ISSN 0009-062X
- 3) BUFFORD, B., *Among the Thugs*. London: Secker & Warburg, Reprint edition, 1993, 317 str. ISBN 0-436-07526-1
- 4) CARNIBELLA, G. *Football violence in Europe: A report to the Amsterdam Group*. Oxford: The Social Issues Research Centre, 1996.
- 5) Council of Europe. *The European Convention on Spectator Violence* [online]. c2008 [cit. 2008-4-19]. Dostupné z:
http://www.coe.int/t/dg4/sport/violence/convention_en.asp#TopOfPage,
- 6) Council of Europe. *Youth work within fan clubs*. 1st Edition, Strasbourg, Council of Europe, 2005, T-RV (2005).
- 7) ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999, ISBN 80-902614-1-8
- 8) *Dohoda mezi Policií ČR a Českomoravským fotbalovým svazem*. Praha, FAČR, 2003.
- 9) *Evropská úmluva o diváckém násilí a neslušném chování při sportovních událostech, zvláště při fotbalových zápasech*. Rada Evropy: ETS č. 20, 1985.
- 10) GOLDBLATT, D., ACTON, J. *Kniha fotbalu: ligy, týmy, taktiky a pravidla*. Praha: Knižní klub, 2010. 400 s. ISBN 978-80-242-2725-2.
- 11) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4
- 12) CHARVÁT, M., *Hostilita ve sportu jako sociálně patologický problém. Olympijské ideály v současném světě*. Olomouc: Hanex pro FTK, 1999. s. 58-60. ISBN 80-85783-27-4.
- 13) CHOMÁTOVÁ, K., CHOMÁTOVÁ, H. *Duševní hygiena. Psychologie zdraví*. Praha: Česká zemědělská univerzita. 2006. ISBN 978-80-213-1152-7
- 14) JENŠÍK, M., MACKŮ, J. *Kronika českého fotbalu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1998. 597 s. ISBN 80-7033-523-8.
- 15) KING, J. *Fotbalová fabrika*. 1. vydání v čes. jaz., Praha: BB/art, 2004, 270 s. ISBN 7257-978-9.

- 16) KING, M., KNIGHT, M. *Hoolifan: 30 Years of Hurt*. 5th Edition. Edinburgh: Mainstream Publishing, 2004, 214 p. ISBN 1-84018-174-5
- 17) KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J., WAIC, M. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum, 2008, 159 s. ISBN 97-88024-615660
- 18) MADAROVÁ, K. *Motivační program vybrané vzdělávací instituce*. Praha, 2012. 81s. Diplomová práce na VŠE FMV. Vedoucí práce Eva Jarošová.
- 19) MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni*. 1.vyd. Brno: Barrister & Principal, 2004, 183 s. ISBN 80-903333-0-3
- 20) MATĚJÍČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Jak a proč nás děti trápí*. Praha: Grada Publishing, s. r. o., 1997. ISBN 80-7169-587-4
- 21) MIKŠÍK, O. *Hromadné psychické jevy*. Praha: Karolinum. 2005. 269 str. ISBN 97-88024-6093-00
- 22) MILLER, N., A. *The Frustration-Aggression Hypothesis*. Psychological Reviews [online]. 1941, [cit. 2009-10-10]. s. 337-342. ISSN 1939-1471
- 23) MIOVSKÝ, M. *Diplomové práce v oboru psychologie*. Olomouc, 2004. 62 s. Katedra psychologie UPOL. Neprodejná publikace
- 24) MURPHY, P., WILLIAMS, J., DUNNING, E. *Football on Trial: Spectator violence and development in the football world*. 1. ed. London: Routledge, 1990, 240 p. ISBN 0-415-05023-5.
- 25) NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia, 1997, 437 s. ISBN 80-200-0625-7
- 26) NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia 1999, 122 s. ISBN 80-200-0690-7
- 27) NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2005, 213 s. ISBN 80-200-0993-0
- 28) NOVÁK, T. *Sám proti agresi*. Praha: GRADA, 1996, ISBN 80-716-9253-0
- 29) OLIVOVÁ, V. *Lidé a hry: Historická genese sportu*. 1. vydání. Praha: Olympia, 1979. 604 s. ISBN
- 30) OLIVOVÁ, V. *Sport a hry ve starověkém světě*. 1. vydání. Praha: Artia, 1988, 207 s.
- 31) PETRUSEK, M., *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum 1998, ISBN 80-7184-310-5
- 32) POLÁČEK, K. *Muži v offsidu*. 12. vydání. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1996, 306 str. ISBN 80-85 844-19-2

- 33) PROCHÁZKA, P. Fotbal potřebuje systém, lepší pověst a obal. *Hattrick*, 2014, č. 4, s. 20 – 24.
- 34) PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, 17 s. ISBN 80-7178-029-4
- 35) RADNEDGE, K., *Kopaná – Encyklopedie fotbalu*. Praha: Vašut, 1999. 256 str. ISBN 80-7180-134-1
- 36) ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. 268 str. ISBN 80-85931-48-6
- 37) SEKOT, A., BLAHUTKOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ, Š., SEBERA, M. *Kapitoly ze sportu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. 200 s. ISBN 80-210-3531-5.
- 38) SELIGMAN, M. *Helplessness: On Depression, Development, and Death*. London: W.H. Freeman & Company, 1992, 250 p. ISBN 978-0716723288
- 39) SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. Praha: Olympia, 1990. 209 s. ISBN 80-7033-012-0
- 40) STUHLÍKOVÁ, I., MAN, F.; SPIELBERGER, C. *Hněv jako stav a jako rys*. Československá psychologie. 38(1), s. 220-227. 1994. 0009-062X.
- 41) ŠMEJKALOVÁ, A. *Agrese a násilí* [online]. 2010, [cit. 2010-01-05]. Dostupné z: <http://ografologii.blogspot.cz/2010/01/agrese-nasili.html>
- 42) Veřejná správa - jediný český týdeník pro státní správu a samosprávu, *Týdeník vlády ČR*, Praha: Ministerstvo vnitra ČR. 2007, ISSN 1213-6581.
- 43) Zákon č. 257/2000 Sb. O Probační a mediační službě, trestní řád.
- 44) Zákon č. 141/1961, O Trestním řízení soudním, trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 45) Zákon č. 40/2009Sb., §358 trestního zákona, o výtržnictví, trestní řád.
- 46) ZRŮSTOVÁ, Z. *BBC Czech Phrase Book*. Indiana University, BBC Worldwide, 1996, 192 s. ISBN 056-340-0412

Seznam grafů

Graf 1: Rozdělení dotazovaných členů pořadatelských služeb podle krajů působnosti .	57
Graf 2: Náplň práce slovy pořadatelů	59
Graf 3: Osobní ohodnocení vlastních vloh pro práci pořadatele	60
Graf 4: Počet školení zaměstnanců.....	70
Graf 5 : Školení zaměstnanců.....	70
Graf 6: Je česká fotbalová liga vhodná pro rodiny s dětmi?.....	71
Graf 7: Postoj členů pořadatelských služeb k přítomnosti Policie ČR na fotbalových utkáních.....	72
Graf 8: Věkové zastoupení	72
Graf 9: Poměr studujících a nestudujících	73

Seznam tabulek

Tabulka 1: Zastoupení jednotlivých krajů	57
Tabulka 2: Vnímání práce v pořadatelských službách	61
Tabulka 3: Motivace k práci pořadatele	63
Tabulka 4: Projevy výtržnictví	64
Tabulka 5: Četnost znalosti postupů proti výtržnictví	68
Tabulka 6: Statistiky zadržených a odsouzených výtržníků v letech 2011-2013.	80

